İNANÇ KİTAPLARI SERİSİ - 5

PEYGAMBERLERE İMAN

PROF. DR. MUSTAFA AKÇAY

DİB YAYINLARI

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI – 1075
İLMİ ESERLER : 179
İNANÇ KİTAPLARI SERİSİ – 05

Genel Koordinatör
Prof. Dr. Mehmet Emin ÖZAFŞAR

Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Koordinasyon
Yunus AKKAYA

Editör
Prof. Dr. Bekir TOPALOĞLU

İmlâ
Yrd. Doç. Dr. İsa KAYAALP

Baskı Takip
Mahir KILINÇ

Grafik & Tasarım
Emre YILDIZ
Mücella TEKİN

1. Baskı, Ankara 2017

ISBN 978-975-19-6297-3
2017-06-Y-0003-1075
Sertifika No: 12931

Baskı
Tayfun Medya Org. Tan. Yay. Ltd. Şti.
Tel: (0 312) 285 14 10

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı: 11.07.2013/42

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel: (0 312) 295 72 93 – 94
Faks: (0 312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel: (0.312) 295 71 53 - 295 71 56
Faks: (0.312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

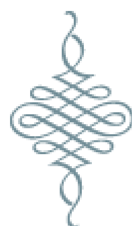
İNANÇ KİTAPLARI SERİSİ - 5

PEYGAMBERLERE İMAN

PROF. DR. MUSTAFA AKÇAY

DİB YAYINLARI

TAKDİM

İslâm dini kategorik olarak inanç, ibadet ve ahlak olmak üzere üç alandan oluşur. İman alanı temel alan olup, diğer ikisi bunun üzerine kurulur. Sorunlu bir iman alanı sağlıklı bir ibadet ve ahlak hayatı ortaya koyamaz. Kur'ân-ı Kerim'in sıklıkla imana vurgu yapması, hemen her vesile ile ulûhiyete dikkat çekmesi; kıyamet, ahiret, hesap, cennet ve cehennem gibi konulara göndermede bulunması bundan dolayıdır. Yüce Allah'ın iman edenlere seslenerek, "Ey müminler, iman ediniz" diye başlayan şu ayeti, iman alanının müminler için her zaman canlı tutulması gerektiğine işaret eder: "Ey iman edenler! Allah›a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah›ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse derin bir sapıklığa düşmüş olur." (Nisâ 4/136).

Toplumu din konusunda aydınlatmak, İslâm'ın inanç, ibadet ve ahlakla ilgili işlerini görmekle yükümlü olan Diyanet İşleri Başkanlığı, bugüne kadar yayımladığı eserlerde, doğrudan veya dolaylı olarak inanç konularına yer vermiş ve önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Ancak bu alanın hem sürekli beslenip güçlendirilmesi gereken bir alan olması hem de her seviyeden insanımızın yararlanabileceği orta hacimde temel bir kitap ile imanın altı esasından oluşan bir setin hazırlanmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Bu ihtiyaçtan hareketle Din İşleri Yüksek Kurulu, Dini Yayınlar Genel Müdürlüğümüzle işbirliği yaparak bir proje hazırlamış, önce bu kitapların içerik, yöntem, dil ve üslup özelliklerini belirlemiş, sonra da hayatını akaid ve kelâm alanına vakfetmiş Prof. Dr. Bekir Topaloğlu'nun editörlüğünde liyakatli kalemlerle görüşerek projeyi hayata geçirmiştir.

İslâm'ın temel bilgi kaynağı olan Kur'ân-ı Kerim ve hadislere dayanan, gerekmedikçe felsefi ve teolojik tartışmalara girmeyen, bir bütün hâlinde İslâm inanç esaslarını önümüze koyan bu eserlerin yararlı olmasını diliyor, emeği geçen hocalarımıza teşekkür ediyoruz.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

ÖN SÖZ

Peygamberlik tarihte belli zaman ve mekân dilimlerinde gerçekleşmiş bir olgu ve dinî hakikattir. Başta Kur'ân-ı Kerim olmak üzere bütün ilâhî kitaplar peygamberlerin varlığını haber vermektedir. Bu açıdan bakıldığında Allah elçilerinin mevcudiyeti tarihî bir kesinlik arzeder. Bu gerçek, hem ilâhî kökenli dinlerin âlimleri ve mensupları tarafından kabul edilmiş bir husus, hem de dinler tarihi, antropoloji gibi çeşitli bilim dalları tarafından ortaya konulmuş tarihî-ilmî bir realitedir. Bütün ilâhî dinlerde Allah inancının yanında peygamber inancı da yer almıştır. Bu doğrultuda İslâm dininde peygamberlere iman, Allah'ın varlığı ve birliğine imandan sonra yer alıp Kur'an, Sünnet ve İslâm âlimlerinin ittifakıyla sabit olmuştur.

Peygamberlere inanmanın temel bir esas olması hak dinin ancak peygamberlerin varlığıyla gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır. Gerçi insan akıl yoluyla yüce kudretin varlığını ve belki de birliğini bilme imkânına sahiptir. Ancak herkesin bunu başarması mümkün olmadığı gibi insan türünün mutluluğunu sağlayan ilâhî emir ve yasakların akılla tespit edilip uyulması da ihtimal dahilinde bulunmamaktadır. Hz. Âdem'in ilk insan ve ilk peygamber olması dinin peygamberlerin varlığıyla gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca peygamberlerin mevcudiyeti Allah Teâlâ'nın varlığı ve birliğinin en önemli delillerinden birini teşkil eder. Çünkü ilâhî kelâm olan vahiy konuşan ezelî bir varlığın mevcudiyetini, peygamberlerin Allah elçisi olarak gönderilmesi de onları gönderen zatın varlığını zorunlu olarak kanıtlar.

Bir iman esası olarak peygamberlik müessesesini ve son peygamber Muhammed aleyhisselâmın nübüvvetini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada öncelikle genel olarak peygamberlere ilişkin hususlar, sonra da Resûl-i Ekrem'in peygamberliği konu edinilmiştir. Bu çerçevede eser giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Girişte peygamberlikle ilgili bazı temel kavramlar, birinci bölümde peygamberlik ve peygamberlere dair bazı meseleler, ikinci bölümde nübüvvetin ispatlanması açısından mûcizelerle diğer olağanüstü hadiseler, üçüncü bölümde de Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamberliğinin ispatlanması, mûcizeleri ve onun bazı temel özellikleri ele alınmıştır.

Bu çalışma, Diyanet İşleri Başkanlığının iman esaslarıyla ilgili halka yönelik orta hacimli eserlerin telif edilmesi projesi çerçevesinde hazırlanmıştır. Söz konusu projenin ortaya konulması ve gerçekleştirilmesi hususunda emek sarfeden başta Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ilgili şahıslarına, projede yer alan diğer ilim adamlarına teşekkürlerimi arzederim. Nihaî olarak bütün hamd ve şükürler âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur.

Gayret bizden, muvaffakiyet Allah'tandır.

Prof. Dr. Mustafa AKÇAY

10 Şubat 2013 / Adapazarı

GİRİŞ

Peygamberlik konusunun ana çerçevesini oluşturan ve biri diğerini tamamlayan bazı temel kavramlar vardır; bunlar nebî, resûl, peygamber, vahiy ve mûcizeden ibarettir. Nebî ile resûl genel anlamda peygamber mânasına gelir. Sözlükte **nebî** “haber veren” veya “kendisine haber verilen” kişi demektir. **Resûl** ise “haber getiren elçi” anlamındadır. Farsça asıllı olan **peygamber** kelimesi de “ilâhî buyrukları haber vermek üzere Cenâb-ı Hakk’ın insanlardan seçiği kişi” diye tanımlanabilir.

Bazı Eş‘arî âlimleri ile Mu‘tezile kelâmcıları resûl ile nebînin aynı mânada olduğunu söylemişlerdir. Buna göre her resûl nebî, her nebî de resûldür. Resûl ile nebî arasında ince bir farkın bulunduğunu benimseyen âlimler ise resûlün kendisine müstakil kitap ve şeriat verilen Allah elçisi, nebînin ise önceki peygamberin şeriatına göre amel eden Allah elçisi olduğunu söylemişlerdir. Buna göre Hz. Mûsâ’nın resûl, Hârun’un nebî, Hz. İbrâhim’in resûl, İsmâil’in nebî olması gerekir.

Sözlükte **vahiy** “gizlice söylemek, fısıldamak; gizlice söylenen söz” demektir. Terim olarak “Allah Teâlâ’nın dilediği konulardaki bilgileri doğrudan veya melek vasıtasıyla, söz veya mâna şeklinde peygambere gizlice bildirmesi” demektir. Sadece Allah elçileri tarafından yaşanan ruhî / derunî bir keyfiyet ve ilâhî bir sır olduğundan vahyin mahiyetini ancak onu bizzat yaşayıp tecrübe eden peygamberler bilir. Bununla birlikte vahiy büsbütün anlaşılmaz veya akıl dışı bir hal de değildir. Allah resûlünün, sadık rüyaların vahyin bir çeşidi olduğunu bildiren beyanı[1] ve Gazzâlî’nin de dikkat çektiği üzere öteden beri insanların görmekte olduğu sadık rüyalar, vahyin bir benzeri olup onun gerçekliğini anlamamıza örnek teşkil eder.[2] Yaşadığımız hayatta doğruluğu ortaya çıkan rüyalara kıyas ederek şöyle bir fikir yürütmek mümkündür: Bazı insanların gördüğü rüyaların realite âleminde doğru çıkması, başka bilgi ve iletişim yollarının bulunduğunu ve rüya yoluyla elde edilen bilginin daha mükemmel bir şeklinin uykuda iken veya uyanıkken peygamberlerde gerçekleşmesinin de mümkün olduğunu gösterir.

Öte yandan vahiy bizzat peygamberin kendisi tarafından defalarca tecrübe edilmiş, yaşanıp gerçekliği anlaşılmıştır. Peygamberler olağanüstü bir şekilde kendilerinde hâsıl olan bilgilerin Allah tarafından gönderildiğini kesin olarak bilir ve kabul ederler, başka bir deyişle kendilerinde bu hususta içsel ve kesin bir ilim meydana gelir. Ayrıca Allah elçisi vahiy esnasında meleği görmekte, meleğin görünmediği durumlarda da kendisinde beliren alâmetlerden vahyin geleceğini hissetmekte, geldiğinde de onu anlamakta, bazan da çok istediği halde vahyin gelmemesi onun kendi dışındaki yüce bir kudretten geldiğini aklî-vicdanî melekeleriyle anlamasını sağlamaktadır. Bu itibarla peygamberler kendilerine

gelen bilginin Allah tarafından gönderildiğinden asla kuşku duymazlar. Bu bağlamda vahiy Allah Teâlâ, melek ve peygamber arasında gerçekleşmesi ve içeriği açısından dinî, sadece peygamberce yaşanılan bir olay olması açısından ferdî, peygamberler tarafından defalarca yaşanması açısından tecrübî, geçmişte bütün peygamberler tarafından yaşanmış olması açısından da sosyal ve tarihî bir gerçektir.

Peygamber seçip göndermek Allah'a ait bir husus olduğu gibi, seçtiği peygambere dilediği zaman ve mekânda dilediği kadar vahiy göndermek de O'nun iradesine bağlıdır. Bu noktada peygamber alıcı, Allah Teâlâ ise bildiren konumundadır. Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Mûsâ'ya, "Ben seni seçtim, şimdi sana vahyedileni dinle"[3] ve Resûl-i Ekrem'e, "Rabbinden sana vahyedilene uy"[4]; "O vahyi çabucak almak için dilini kımıldatma, onu toplamak ve okumak elbette bize aittir"[5] şeklindeki beyanları bu gerçeği ifade etmektedir.

Peygamberlikle ilişkili olan kavramlardan sonuncusu da **mûcize**dir. Mûcize, peygamberin Allah tarafından gönderildiğini kanıtlamak amacıyla ilâhî kudretle gerçekleşen olağanüstü bir fiildir. Mûcize ve onun peygamberlikle ilişkisi ileride müstakil olarak ele alınacağından burada bu kadarla yetinilmiştir.

Buhârî, "Ta'bîr", 5; Müslim, "Salât", 207

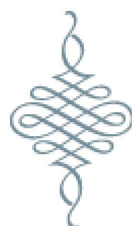
Gazzâlî, *el-Munkızü mine'd-dalâl*, s. 68-69.

Tâhâ 20/13.

el-En'âm 6/106.

el-Kıyâme 75/16-17.

BİRİNCİ BÖLÜM

PEYGAMBERLİK MÜESSESESİ

I. İMAN ESASI OLARAK PEYGAMBERLİK

Nübüvvet anlayışlarında bazı farklılıklar bulunsa da peygamberlerin varlığına ve getirdikleri ilâhî mesajlara inanmak bütün ilâhî dinlerin ortak bir esasıdır. İslâm dininde peygamberlere iman Allah'ın varlığı ve birliğinden hemen sonra gelir. Bu husus "Allah'a ve peygamberlerine iman edin."[6], "Ey iman edenler! Allah'a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin"[7] gibi âyetlerle beyan edilmiş, "Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed Allah'ın resûlüdür" anlamındaki kelime-i tevhidde, ayrıca kelime-i şehâdette ifadesini bulmuş ve "âmentü" diye anılan altı iman esası içinde yerini almıştır.

Ulûhiyyet ve nübüvvet ilkeleri dinin temelini ve çatısını teşkil etmektedir. Bu iki esas kitap, melek, âhiret ve kader gibi diğer iman esaslarını da kapsamaktadır. Peygamberlere iman hak dinin diğer esaslarının, üzerine bina edildiği temel durumundadır ve bu sebeple peygamberlerin varlığını inkâr etmek onların getirdiği ilâhî gerçeklerin tamamını reddetmek demektir. Bu itibarla peygamberlere iman etmeden Allah'a ve diğer hususlara inandığını iddia etmek dinen geçerli bir iman değildir. Çünkü insanoğlunu din açısından sorumlu tutacak hususlar peygamberin haber vermesine bağlıdır.

Peygamberlik Cenâb-ı Hakk'ın seçkin kullarına vahiyler göndermesi ve onların bu vahiyleri tebliğ etmesiyle gerçekleşir. O, kişinin çalışıp gayret göstermesi veya dürüst bir hayat yaşamasıyla sahip olduğu yahut soya bağlı olarak veraset yoluyla kazandığı bir makam olmadığı gibi, herhangi bir sosyal konumdan dolayı elde edilmiş veya kişi ve kurumlar tarafından verilmiş bir pâye de değildir. Her ne kadar insanlık tarihinde aynı soydan peygamberler gelmiş, baba oğul veya kardeş peygamberler bulunmuşsa da nübüvvette veraset söz konusu değildir. Nitekim Hz. Nûh'un oğlu[8] ve Hz. İbrâhim'in babası veya amcası inkârcılardan olmuştur.[9] Nübüvvetin, Cenâb-ı Hakk'ın iradesine dayanması gerçeği, "Peygamberlik kesbî değil, vehbîdir" şeklindeki vecize ile ifade edilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de, "Allah risâletini kime vereceğini en iyi bilendir"[10] ve "Allah peygamberlik nimetini kullarından dilediğine ihsan eder" [11] gibi âyetler peygamberliğin sırf Allah vergisi bir lûtuf olduğunu açıkça göstermektedir. Hz. Mûsâ'nın Tur dağında peygamber olarak seçildiğinin âniden kendisine bildirilmesi[12], son peygamber Muhammed aleyhisselâma Hira dağında ilk vahyin âni gelişi[13] de aynı hakikati göstermektedir. Tebliğle birlikte düşünüldüğü takdirde peygamber, Allah'tan kendisine iletilen gerçekleri olduğu gibi muhafaza eden emin bir alıcı, mükellef insanlara tebliğ etme açısından ise aktif bir ileticidir.

Peygamberlerin temel görevleri insanoğlunun iki cihanda mutlu olmasını sağlayacak yolu göstermek, bu doğrultuda toplumlara ilâhî buyrukları bildirmek, maddî ve mânevî konularda insanlığa rehberlik etmektir. Onlar Allah'a iman edip buyruklarına uyanları cennetle müjdelemiş (beşîr-mübeşşir), inkârcıları ve buyruklarına aykırı davrananları cehennemle korkutmuş (nezîr-münzir), insanlara bilmedikleri temel hakikatleri öğretmiş kimselerdir.

İnsanlık tarihinde nübüvvet Hz. Âdem'le başlayıp Hz. Muhammed (s.a.s)'le sona ermiştir. "Allah birbirinden gelen bir nesil olarak Âdem'i, Nûh'u, İbrâhim ailesi ile İmrân ailesini seçip âlemlere üstün kıldı"[14] mealindeki âyetler, nübüvvetin Hz. Âdem'le başladığını, "Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur"[15] mealindeki âyet de Hz. Muhammed (s.a.s)'le son bulduğunu göstermektedir.

Cenâb-ı Hak "Her ümmetin bir resûlü vardır" [16] ve "Aralarında uyarıcı bulunmayan hiçbir ümmet yoktur"[17] gibi beyanlarıyla toplumlara peygamber gönderdiğini bildirmiştir. Bu beyanlar sadece Hz. Mûsâ, Hârun ve İsrâiloğulları soyundan gelen peygamberlere iman etmekle mümin olunacağı inancında olan yahudilerin tekelci anlayışını ortadan kaldırmış, peygamberliğin evrensel bir müessese olduğunu belirtmiştir. İslâm dini her millete peygamber gönderildiği ilkesiyle evrensel bir peygamber anlayışını ortaya koymuş, çeşitli âyetlerde peygamberlerin Allah tarafından seçilmiş örnek insanlar olduklarını belirtmiş, bazı yahudi gruplarının Üzeyir'in, hıristiyanların da Îsâ'nın Allah'ın oğlu oldukları şeklindeki yanlış inanışlarını düzeltmiştir.

Nübüvvetin İnkârı

Peygamberliği inkâr etmek İslâm nazarında bir küfür halidir. "Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr eden kimse tam mânasıyla sapıtmıştır"[18] mealindeki ilâhî beyan bu gerçeği vurguladığı gibi, âhirette inkârcılar cehenneme atılırken cehennem meleklerinin onlara, "Size uyarıcı bir peygamber gelmedi mi?" diye sormaları, inkârcıların da "Evet uyarıcı bir peygamber gelmişti ama biz onun yalan konuştuğunu söylemiş ve 'Allah hiçbir şey göndermedi' demiştik…"[19] diye suçlarını itiraf ettiklerini bildiren ilâhî beyan da bu gerçeği vurgulamaktadır. Nübüvvet müessesesini reddetmenin küfür sayılması, sadece peygamberleri değil, onları gönderen Allah Teâlâ'yı ve O'ndan alıp tebliğ ettikleri bütün dinî gerçekleri inkâr anlamını taşımasından dolayıdır. Çünkü insanoğlunun kendi türünden olan peygamberlerden başka Cenâb-ı Hak ile iletişim kurabileceği herhangi bir imkân bulunmamakta ve dolayısıyla din ortadan kalkmaktadır.

Kur'an'da bildirildiği üzere Hz. İbrâhim gibi bazı peygamberlere sadece ilâhî sahifeler (suhuf), Mûsâ gibi bir kısmına suhuf [20] ve ilâhî kitap[21], Dâvud'a Zebur[22], Îsâ'ya İncil[23] ve Hz. Muhammed (s.a.s)'e Kur'ân-ı Kerim[24] verilmiştir. Âyetlerle sabit olan bu hususa da inanmak farz olup inkârı İslâm dışında kalmayı gerektiren bir davranıştır.

II. PEYGAMBERLİĞİN DİNÎ VE AKLÎ TEMELLERİ

A. Dinî Temelleri

Başta ilâhî kitaplar olmak üzere Hz. Peygamber'in hadisleri, İslâm âlimlerinin icmâı ve ilâhî kökenli din mensuplarının ittifakı peygamberlerin varlığının dinî temellerini oluşturmaktadır. İlâhî kitaplar, kendilerinin gönderildiği peygamberin varlığına delil oluşturmaktadır. Ayrıca bu kitaplarda peygamberlere inanmanın emredilmesi, birçoğunun adının zikredilmesi, hayatlarından bazı sahnelerin anlatılması da Allah elçilerinin tarihte yaşamış gerçek kişiler olduklarının ayrı bir delilini oluşturur. Resûl-i Ekrem'in, kendisinden nakledilen hadislerde çeşitli peygamberlerden bahsetmesi, bütün din âlimleri ve mensuplarının peygamberlerin varlığına ittifakla inanması da ayrı bir delil oluşturur. Çünkü çok sayıda konunun uzmanı olan din âlimlerinin ittifak ettiği bir hususun gerçek olmaması düşünülemeyeceği gibi, peygamberlerin varlığına inanan akıl sahibi milyarlarca insanın bu evrensel inancının bir gerçekliğinin bulunmaması da düşünülemez.

B. Aklî Temelleri

Ehl-i sünnet âlimlerinin büyük çoğunluğu Cenâb-ı Hakk'ın peygamber göndermesini aklen mümkün görürken bir kısım Mâtürîdî âlimleri ile Mu'tezile kelâmcıları Allah'ın peygamber göndermesinin gerekli olduğunu kabul etmişlerdir.[25] Neticede bütün İslâm âlimleri Allah'ın peygamber göndermesinin imkânsız olmadığında ittifak etmiş olmaktadırlar.

Birinci kanaatte olan âlimlere göre Cenâb-ı Hak peygamber gönderme veya göndermeme şeklindeki iki ihtimalden sırf bir hikmet ve lûtuf olarak gönderme yönünü tercih buyurmuştur. Peygamber göndermek Allah'ın insanlığa bir lutfudur, göndermemesi de teorik açıdan zaaf, noksanlık ve adaletsizlik değildir. Peygamber göndermek Allah'ın kudret, irade, yaratma, kelâm, hikmet ve adalet gibi sıfatlarıyla ilgilidir ve Allah'ın bu tür sıfatlarının her biri O'nun peygamber göndermesini mümkün kılmaktadır. Konuya Allah'ın irade sıfatı ve mâlikü'l-mülk oluşu açısından bakıldığında şöyle denebilir: Allah, dilediğini yapan hür iradeli (fâil-i muhtâr) yüce bir varlıktır ve bundan dolayı herhangi bir şeyi yapmak veya yapmamak mecburiyetinde değildir. Âlemlerin yoktan var edicisi yüce Allah sırf bir lûtuf ve iyilik olsun diye üstün özellikli bazı sâlih kullarını diğer insanlara kendi elçisi olarak göndermiştir, göndermeyecek olsaydı bu, zulüm sayılmayacaktı.

Öte yandan peygamberlerin insan türünden olması da mümkün bir husustur. Çünkü insanlar aklî, ruhî ve fizyolojik açıdan bazı ortak özelliklere sahip olduğu gibi bir kısım farklılıklar da taşımaktadır. Aslında insan olarak yaratılmışlıkta eşit olmak bütün aklî, ruhî, bedenî özellik ve kabiliyetlerde de eşit olmayı gerektirmez. Bazı insanların, aklî ve ruhî özellikler bakımından üstün yaratılmak suretiyle diğerlerinin başaramadıkları fizik ötesi âlemle irtibat kurması mümkündür. Bir de şu var: Şayet peygamber göndermede aklî bir imkânsızlık bulunsaydı tarih boyunca peygamberlere inanan insanların bulunmaması gerekirdi.

İkinci kanaatte olan İslâm âlimlerine göre Allah Teâlâ'nın peygamber göndermesi, mümkün olmanın ötesinde zorunludur. Söz konusu zorunluluk, herhangi bir varlığın O'nu bu konuda mecbur bırakması veya Allah'ın bunu kendi

zatına mecbur kılması ya da O'nun kulların hayrına olanı yapmak zorunda olması şeklinde değil, "ilâhî hikmeti gereği" zorunluluğudur. Buna göre Cenâb-ı Hak, mutlak hikmet ve ilim sahibi olduğu için hiçbir şeyi anlamsız yapmaz, insanların risâlete olan ihtiyacını ve peygamber göndermedeki birçok faydayı bildiği için mutlaka peygamber gönderir demektir.

C. Tarihin ve Tecrübenin Şahitliği

Peygamberlerin tarih boyunca bizzat yaşamış olmaları ve bütün ilâhî din mensuplarınca kabul edilmeleri nübüvvetin mümkün olduğunu göstermektedir. Nitekim öteden beri yalan söylemeleri imkânsız olacak kadar çok sayıdaki müslüman, hıristiyan ve yahudilerin Hz. Muhammed (s.a.s), Îsâ ve Mûsâ'nın peygamberliğine inanagelmesi bunun açık bir kanıtıdır. Zira peygamberlerin gönderilmesinde herhangi bir imkânsızlık olsaydı aklı başında milyarlarca insanın asırlarca onlara inanmaları mümkün olmazdı.[26] İmam Mâtürîdî'nin de dikkat çektiği gibi[27] tarihte peygamberleri inkâr edenlerin varlığı ve bunların şiddete başvurmaları hem peygamberlerin geçmişte yaşadıklarını hem de onların davalarının haklılığını gösteren ayrı bir delildir. Çünkü peygamberler gerçekten yaşamasaydı bazı grupların ortaya çıkıp onları inkâr etmesine gerek kalmazdı. Ayrıca inkârcılar, peygamberlerin yalancılığını ispatlamak için daha kolay olan aklî ve ilmî yollarla mücadele etmeyi tercih ederlerdi. Halbuki onlar bütün dünyevî imkânlarını seferber ederek mallarını, yakınlarını ve canlarını kaybettikleri savaşlara başvurmuşlardır. Bunlardan başka nübüvvetin tarihî realite oluşunu kanıtlayan, geçmiş asırlardan günümüze ulaşan ve günümüz insanlarınca yaşanan tecrübî deliller de bulunmaktadır. Meselâ milyarlarca insanın elinde bulunan Kitâb-ı Mukaddes ve Kur'ân-ı Kerim, Hz. Süleyman'dan beri mevcudiyetini sürdüren Kudüs'teki Mescid-i Aksâ ile diğer kutsal mekânlar, milyarlarca insanının ziyaret etmekte olduğu, Hz. İbrâhim ve İsmâil'in inşa ettiği Kâbe, Hz. Muhammed (s.a.s)'in kabri ile Mescid-i Nebevî, Mekke ve Medine civarındaki Hira ve Arafat dağları, Bedir, Uhud gibi tarihî savaş mekânları peygamber denilen sâlih insan zümresinin varlığını gösteren somut belgelerdir.[28]

III. PEYGAMBERLERE OLAN İHTİYAÇ

İslâm âlimleri ve filozofları peygamber varlığının insanlığın hayrına yönelik bir ihtiyaç olduğunu ittifakla kabul etmişlerdir. Söz konusu ihtiyaç, biri Allah-insan ilişkisi, diğeri fert ve toplum hayatı açısından olmak üzere iki kısım hâlinde incelenebilir.

A. Allah-İnsan İlişkisi Açısından

Üzerinde yaşadığımız yer kürenin bir parçasını oluşturduğu kâinatta sayılamayacak kadar canlı ve cansız varlıklar bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'in beyanına göre bunların en değerlisi "insanoğlu"dur. Çünkü Cenâb-ı Hak bu canlı türünü topraktan yaratmakla birlikte ona kendi ruhundan üflemiş[29], şanlı ve şerefli kılmış[30], ve meleklere ilk insan Hz. Âdem'e secde etmelerini

buyurmuştur.[31] Âdemoğulları, kendilerine bunca nimetler lutfeden rablerini nasıl bilecek, nasıl tanıyacak, O'nunla nasıl iletişim kuracaklardır? Hâlik-mahlûk ilişkisi ölümden sonra devam edecek midir? Şayet ikinci bir hayat varsa oradaki program nedir? Ona şimdiden hazırlanmak gerekmekte midir? Ayrıca dünya hayatında ferdin ve toplumun karşılaştığı problemlerin çözümünde Cenâb-ı Hak'tan nasıl bir yardım istenecektir? İşte bir kısmına temas edilen Allah-insan ilişkisinin iki cihan mutluluğunu sağlayacak şekilde kurulabilmesi için nübüvvet müessesesinin mevcudiyetine büyük bir ihtiyaç vardır.

Konu ilâhî irade açısından düşünüldüğünde, iradenin insanlık âleminde de tecelli etmesinde peygamberler önemli bir aracılık-elçilik görevi üstlenir. Cenâb-ı Hak, kâinatın en değerli varlığı olan insanı iradeli bir varlık olarak yaratmış, bazı sâlih kullarına elçilik görevi vermek suretiyle evrenin şuurlu ve sorumlu varlığı olan beşer türüyle bir anlamda diyalogunu sürdürmüştür. Buna örnek olarak Allah Teâlâ'nın sübûtî sıfatlar içinde yer alan "kelâm" sıfatını hatırlatmak önemlidir. O'nun mesajlarını, kendi ruhundan üfleyip dünyada iskân ettirdiği değişik insan topluluklarına kendilerinden seçtiği elçi-peygamberlerinden başkası iletemezdi.

B. Fert ve Toplum Hayatı Açısından

1. Akıl-His İlişkisi

İnsanın kendisi sınırlı bir varlık olduğu gibi onun bütün ruhî, aklî ve bedensel donanımları da sınırlıdır. İnsan için akıl her şeyin ölçüsü olmadığı gibi her şeyin akılla kavranması da mümkün değildir. Ayrıca akıl değişken bir özelliğe sahiptir ve etkilenmelere açıktır. Onu etkileyecek faktörlerin başında his yer almaktadır. Onun hissine yenik düşmesi, doğruyu bulmada gafil davranması, yanılması ve sürçmesi daima söz konusudur. Ayrıca akıl gücü insanlarda farklılık göstermekte, aklın idrak alanına giren konularda bile farklı anlayışlar oluşmakta, birinin doğru bulduğunu diğerinin aklı yalanlayabilmektedir. Aklın bu yanıltıcı faktörler karşısında yanılmaz bir rehbere muhtaç olduğu açık bir gerçektir. Meselâ insan nedir, nereden ve niçin gelmiştir; nereye gidecek ve sonu ne olacaktır; hayatın ve ölümün anlamı var mıdır, varsa nedir; ölümden sonra kişi ikinci bir hayatla devam edecek midir? Bu tür soruları tek başına akıl cevaplandıramadığı gibi buna felsefe ve pozitif ilimler de tatmin edici bir çözüm bulamamıştır. Filozoflarca yapılan bazı açıklamalar birer varsayım veya zandan öte gidememiş, ayrıca birinin yaptığı açıklamalar diğerleri tarafından tenkit edilegelmiştir. İşte bu ve benzeri temel meselelerde gerçeği gösterecek bir rehbere ihtiyaç vardır ki o da peygamberdir. Peygamberler özellikle insanın aklî yetersizliği karşısında yol gösterici bilgiler vermiş, ayrıca onun hislerini sözleri ve davranışlarıyla eğitmiş, onu daima gerçeğe yöneltmiştir.

2. Madde Ötesi Âlemiyle İlişki Kurma

Öncelikle yüce bir yaratıcının varlığını anlama (mârifetullah) ve doğru bir ulûhiyyet anlayışına ulaşma (tevhit) konusunda peygamberlerin beyanlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Salt akıl, deney ve gözleme dayanan pozitif ilimler,

sadece Allah hakkında değil, ruh, ölüm ötesi hayat, melek, cin, şeytan, varlığın mahiyeti gibi konular hakkında doyurucu bilgi sunmaktan âcizdir. Bu tür meselelerde aklın aydınlanması ve gönlün huzura kavuşması için vahiy ürünü açıklamalara şiddetle ihtiyaç bulunmaktadır. Teorik olarak insan sadece aklına dayanarak varlıkları yoktan var eden yaratıcı bir kudretin varlığını bilme imkânına sahipse de çeşitli olumsuz faktörler sebebiyle bunu başarabilenlerin sayısı fazla değildir. Böyleleri Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatları hakkında doğru bilgi üretemez, sadece tahminlerde bulunabilirler. Nitekim sayıları az olmayan insan gruplarının Allah'ın varlığını inkâr etmesi, varlığını kabul edenlerin O'nun birliğinde şirke düşmesi, sıfatlarını yaratılmışlarınkine benzetmesi insanın bu konudaki yetersizliğini göstermektedir. Bu itibarla Allah Teâlâ'nın varlığı, birliği, isim ve sıfatlarının zatına lâyık bir şekilde anlaşılabilmesi için peygamberlerin yol göstericiliğine ihtiyaç vardır. Söz konusu ihtiyaç hususunda Mâtürîdî âlimi Pezdevî, insanların yaratıcılarını bilmeye muhtaç olduklarını, fakat tek başına herkesin buna güç yetiremediğini söylemiş, bu sebeple peygamberlere ihtiyaç bulunduğuna dikkat çekmiştir.[32]

3. Hak Dinin Belirlenmesi

Hak dinin iman esaslarını belirleyen Allah'tır, onu vahiy yoluyla öğrenip insanlara tebliğ eden de peygamberlerdir. Bu noktada insan inanan veya inanmayan konumundadır. Öte yandan iman esaslarında değişmezlik esastır, bütün peygamberler muhataplarına aynı esasları tebliğ etmiştir. Bu sistem olmasaydı aklın şüpheci karakteri, nefis, şeytan, olumsuz ferdî ve sosyokültürel şartlar yüzünden çeşitli inanç ve tapınma biçimleri ortaya çıkacak, bunların her biri eş değerde bulunacak, hangisinin hak, hangisinin batıl olduğu bilinemeyecekti. "De ki: Hak geldi, bâtıl zail oldu. Bâtıl elbette yok olmaya mahkûmdur"[33]; "Allah katında hak din ancak İslâm'dır"[34] mealindeki âyetler, din koyucunun, Allah Teâlâ olduğu ve hak ölçüsünün de O'nun tarafından belirlendiğinin açık delilleridir. Bu ilkeler peygamberler vasıtasıyla insanoğluna bildirilmiştir.

4. İbadet Şekillerinin Tespiti

Dinî emir ve yasakların, helâl ve haramların tespiti ve bunların uygulanma şekli de peygamberlerin yol göstericiliğine bağlı hususlardandır. İnsan sadece aklına dayanarak Allah'ın varlığı ile birliğine ulaşabilse ve lutfettiği nimetlerden dolayı minnet duyabilse de O'na teşekkür anlamında nasıl ibadet edeceğini bilemez. Herkes kendine göre bazı şükür ve ibadet yolları üretir, ayrıca bu tapınma biçimlerinden Allah'ın razı olup olmadığı hakkında da bilgi sahibi olamaz. Buna ek olarak Allah'ın razı olacağı tutum ve davranışları ile O'na nasıl ibadet edileceğini, insanoğlu, peygamberler sayesinde öğrenmiştir. Bir de insan, hangi tür ibadetlerin farz, sünnet veya nâfile konumunda bulunduğunu, ibadetlerin ne zaman, nerede, ne kadar sıklıkla, ne şekilde yapılacağını, ibadetleri geçersiz kılan şeylerin neler olduğunu da tespit edemez. İşte bütün bu ve benzeri konularda peygamberin beyanları ve uygulamalarına şiddetle ihtiyaç bulunmaktadır. Nitekim Cenâb-ı Hak birçok âyette razı olduğu bir ibadet şekli olarak namaz

kılmayı emretmiş, fakat bu ibadetin yerine getirilme biçimini Hz. Peygamber'in uygulamalarına havale etmiştir. Bunun içindir ki Resûl-i Ekrem, "Benim namaz kıldığımı gördüğünüz gibi siz de namaz kılın"[35]; hac ibadeti için de "hac ibadetinin yerine getiriliş şeklini benden alınız"[36] buyurmuştur.

5. Âhiret Hayatı

İnsanlık, ölümden sonra hayatın olup olmadığı, kabir halleri, diriliş, cennet, cehennem vb. hususların bilinmesinde peygamberlere muhtaçtır. Çünkü görünür-duyulur dünya hayatında bile sadece aklına dayanarak mutluluğunu sağlamaya yetersiz kalan insanın gayp âlemine ait konularda yetersiz kalacağı açıktır. Kişi sırf aklı ve araştırmaları sayesinde Allah'a iman etmenin güzelliğini, inkârın çirkinliğini idrak edebilecek olsa da öldükten sonra dirilişin ve hesabın olacağını, kötülük işleyen için cehennem cezası, iyilik yapan için de cennet mükâfatının uygulanacağını kesin olarak bilemez. Tahmin, zan ve hayale dayanan tasavvurlar ise bilgi ifade etmez. Şayet tahmin etse veya bilse bu, sorumluluk yükleyici bir sebep teşkil etmez. Aklın tek başına âhiret ve ahvali konusunda ulaşabileceği tek şey âhiretin varlığı ve onunla ilgili durumların mümkün olduğuna hükmetmekten ibarettir. İşte Cenâb-ı Hakk'ın peygamberleri aracılığıyla bildirdiği gerçekler sayesindedir ki insanoğlu, âhiret ahvali hakkında bilgi sahibi olmakta ve tercih ettiği takdirde ebedî mutluluğa erişebilmektedir.

6. Uyulacak Örnek İnsan: Peygamber

Peygamberler taklit edilme ve örnek insan konumunda bulunma açısından da fert ve toplum hayatı için gerekli şahsiyetlerdir. Kalp gözü büsbütün körelmemiş inkârcılar için bile peygamberde özenilip taklit edilmeye değer nitelikler bulunur. Akıl ve irade sahibi olmakla birlikte insan, birçok şeyi görerek ve taklit ederek benimseyip özümser. Buna ek olarak onun selim yaratılışında bulunan kemale erme arzusu da uyacağı örnek ve kâmil şahsiyetlere ihtiyaç hissettirir. Kur'ân-ı Kerim'de Hz. İbrâhim ve onunla beraber olanlarda güzel bir örneğin bulunduğu bildirilmiş;[37] Resûl-i Ekrem için de, "Andolsun ki Resûlullah sizin için, Allah'a ve âhiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir"[38] buyrulmuştur. Ayrıca Hz. Peygamber'e şöyle hitap edilmiştir: "Muhakkak ki sen yüce bir ahlâka sahipsin."[39] Allah Teâlâ, Hz. Nûh, Dâvud, Süleyman, Eyyûb, Yûsuf, Mûsâ, Hârun, Zekeriyyâ, Yahyâ, Îsâ, İlyas, İsmâil, Elyesa', Yûnus ve Lût'u örnek göstererek bütün peygamberlerin sâlih kullar olduğunu beyan etmiştir.[40]

7. Sosyal Hayatın Düzenlenmesindeki Rolü

Yaratılışı gereği sosyal bir varlık olan insan düzen ve âhenk içinde toplu yaşama ihtiyacını duyan bir varlıktır. Ayrıca o, adaletin sağlanması ve sürdürülmesini ister. Bu ihtiyaç ise belli kanunların varlığını, âdil ve merhametli yöneticilerin bulunmasını gerektirir. Kişinin hemcinsleriyle barış ve huzur içinde yaşaması, ayrıca uhrevî mutluluğunu da sağlayacak kanun ve kuralları sırf kendi aklı ve tecrübeleriyle tespit etmesi de imkân dahilinde bulunmamaktadır. Aslında insan kendi düzeyinde kusurlu ve âciz bir varlığın değil, kendinden çok yüce,

seçkin ve kâmil bir varlığın yol göstericiliği ve adaletine daha çok güvenir. Sosyal hayatın düzenlenmesinde ve adaletin sağlanmasında insanı kendisi gibi eksik ve âciz varlıklara itaat etmekten kurtarıp, olabildiğince özgürleştirecek şekilde hayatını tanzim edip mutluluğunu sağlayacak bilgileri alabileceği bir kaynak bulunmalıdır. İşte bu kaynak rabbü'l-âlemîn ile O'nun dininin tebliğcisi ve uygulayıcısı olan peygamberlerdir.[41]

IV. PEYGAMBERLERİN SIFATLARI

Âlimlerimiz peygamberlerde bazı sıfatların bulunmasının gerektiği noktasında ittifak etmişlerdir. Çünkü nübüvvet dış görünüşü itibariyle tam olarak kavranılamayan bir keyfiyettir. Böyle bir kavram veya makamın yeterince anlaşılabilmesi için bazı temel vasıflarının açıklanması gerekmektedir. Bu doğrultuda Allah elçilerinin sıfatları zorunlu ve mümkün sıfatlar olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmıştır.

A. Zorunlu Sıfatları

İslâm âlimleri sıdk, emanet, fetânet, tebliğ ve ismet sıfatlarının peygamberlerde bulunmasının zorunlu, bunların zıtları olan yalancılık, ihanet, ahmaklık, ketm (vahiyleri saklama) ve fısk (günahlara dalma) niteliklerinin peygamberlerde bulunmasının imkânsız olduğunda ittifak etmişlerdir. Bunlardan bulunması gerekli olanlar vâcip sıfatlar diye adlandırılmakta olup, birbirini gerektirecek özelliklere sahiptir.

1. Sıdk

Sözlükte "doğru söyleme, doğru konuşma" demektir. Bu, kişinin kendi aleyhinde olsa veya yalan söylemedikçe kurtulması mümkün olmayan bir durum bile arzetse daima gerçeği söylemeyi ifade eder.[42] Peygamberlerin yalan söyleyebilecekleri kabul edildiği takdirde, mûcizeler yaratmak suretiyle gönderdiği elçilerini tasdik buyuran Cenâb-ı Hakk'ın yalan söylediği veya söyleyebileceği sonucu doğar. Bu ise kusur ve eksiklik bildiren sıfatlardan arınmış olan Allah için imkânsızdır. İkinci olarak peygamberler yalan söyleyecek olursa kendilerine yönelik güven ortadan kalkar, dolayısıyla başkalarını doğru yola sevketme görevleri sona erip nübüvvet derecesinden düşerler. Kur'ân-ı Kerim'de Hz. İbrâhim, İsmâil, İdrîs ve Yûsuf örnek gösterilerek Allah elçilerinin doğru sözlü oldukları bildirilmiş[43], hatta dürüstlüklerinde herhangi bir şüphenin uyanmaması için onlar hakkında Arapça'da tekitli bir ifade olan "çok doğru, dosdoğru" anlamında "sıddīk" kelimesi kullanılmıştır. Sıdk sıfatının zıddı olan yalancılığın (kizb) peygamberlerde bulunması ise imkânsızdır.

2. Emanet

Sözlükte "güvenilir ve itimat edilir olmak" demektir. Sıdk sıfatı sözlerde, emanet ise tutum ve davranışlarda güvenilirliği ifade eder. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulur: "Hiçbir peygambere emanete hıyanet etmek asla yaraşmaz. Emanete hıyanet eden kimse kıyamet günü, hainlik ettiği şeyin günahı boynuna asılı olarak gelir."[44] Yine Kur'an'da Hz. Nûh, Hûd, Sâlih, Lût, Şuayb ve

Mûsâ'nın kavimlerine karşı, "Biliniz ki ben size gönderilmiş emin bir peygamberim"[45] sözleri örnek verilerek emanet sıfatının bütün peygamberlerin ortak vasfı olduğu vurgulanır. Emanetin zıddı olan ihanet sıfatının peygamberlerde bulunması ise imkânsızdır.

3. Tebliğ

Sözlükte "bildirmek, ulaştırmak" anlamına gelen tebliğ, Allah Teâlâ'nın gönderdiği vahiyleri peygamberlerin kendi ümmetlerine aynen ulaştırmaları demektir. Her peygamber aldığı bütün vahiyleri olduğu gibi ümmetine bildirmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de ona bununla ilgili şöyle buyurulur: "Ey resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan O'nun sana yüklediği elçilik görevini yerine getirmemiş olursun."[46] Hz. Nûh, Sâlih ve Şuayb'dan her biri kendi ümmetine, "Ben size rabbimin risâletini tebliğ ediyorum ve sizlere nasihatte bulunuyorum"[47] şeklinde hitap etmiştir. Tebliğ sıfatının zıddı olan gizleme (ketm) sıfatının peygamberlerde bulunması imkânsızdır.

4. Fetânet

Sözlükte "çok akıllı, zeki ve aklıselim sahibi olmak" demektir. Allah elçilerinin fetânet sahibi olmaları kendilerine gelen vahyi tam idrak edebilmeleri, tebliğ görevini yerine getirmeleri, şüphe edenleri ikna etmeleri, insanların sorunlarını çözmede ve inkârcılarla yapılan tartışmalarda onlara üstün gelmeleri açılarından zorunludur. Hz. İbrhim'in kavmini putlara tapmaktan vazgeçirmek için giriştiği mücadelede ortaya koyduğu deliller[48], yıldızlar, ay ve güneşle istidlâl ederek Allah'ın varlığı ile yaratıcılığına delil getirmesi[49], yine Hz. İbrâhim'in Allah'ın varlığı ve sonsuz kudreti konusunda Nemrut'la gerçekleştirdiği fikrî tartışmada kullandığı delillerle Nemrut'u susturması[50] bu sıfatın açık göstergeleridir. Bu itibarla fetânetin zıddı olan ahmaklık ve kıt anlayışlılık sıfatının peygamberlere nispet edilmesi mümkün değildir.

5. İsmet

Sözlükte "günah işlememek, günahtan korunmuş olmak" demektir. Allah elçileri hem akıl ve iradelerini kullanarak günah işlemekten kaçınmış hem de özellikle nübüvvetle görevlendirildikleri andan itibaren kötülük ve günahlara karşı ilâhî koruma altına alınmışlardır. İsmet sıfatı başta küfür, şirk ve inkâr olmak üzere peygamberler için her türlü büyük-küçük günahtan arınmış bulunmayı, görevlerine zarar verecek doğuştan veya sonradan oluşan ortopedik, zihinsel, bulaşıcı, tiksindirici hastalık ve kusurlardan uzak olmayı içermektedir. Onların her hususta insanlara önderlik yapmaları ancak günah işlemekten korunmalarıyla mümkündür. Aslında peygamberler melekler gibi günah işlemeyecek bir yaratılışa sahip değildir. Fakat üstün iradeleriyle kendileri günahlardan kaçındığı gibi, günahlara bulaşmamada özel olarak Allah tarafından desteklenmiştir.

Allah elçilerinin ismet sıfatına sahip bulunmaları onların sorumlu bir kul olmalarını ortadan kaldırmaz. Bu gerçek İmam Mâtürîdî tarafından "İsmet külfeti ortadan kaldırmaz"[51] veciz sözüyle ifade edilmiştir. Onlar insan olmaları

sebebiyle günah derecesine çıkmayan bazı hatalar işleyebilirlerse de bu tür kusurları Allah'ın uyarmasıyla düzeltilir. Peygamberlerin kasıtlı olmayan küçük kusurlarına "zelle" veya "sagāir" denir. Kur'ân-ı Kerim'de onların günah işledikleri zannını uyandıracak bazı ifadeler bulunmakla birlikte[52] bu tür hadiselerin ya peygamberlikten önce vuku bulduğu veya kasıtlı olarak yapılmadığı ya da en faziletliyi bırakıp daha az faziletli olanı yapmak şeklinde izah edilmiştir.[53] İsmetin zıddı olan günahkârlık (fısk) sıfatının peygamberlerde bulunması mümkün değildir.

Peygamberde bulunması akıl ve din açısından imkânsız olan sıfatlara muhal / mümtenî sıfatlar denir. Bunlar sıdkın zıddı "yalancılık", emanetin zıddı "ihanet, hainlik", fetânetin zıddı "ahmaklık, kıt akıllılık", tebliğin zıddı "ketm, ilâhî buyrukları gizleme" ve ismetin zıddı "günahkârlık, fısk"tır.

B. Peygamberlerde Bulunması Mümkün Olan Sıfatlar

Allah elçilerinde bulunan bazı sıfatlar onlar hakkında mümkün olan niteliklerdir. Buradaki "imkân" kavramından maksat aklî ve dinî açıdan peygamberlerde olup olmamasında herhangi bir zorunluluk veya imkânsızlığın bulunmaması demektir. Söz konusu sıfatlar şöyle özetlenebilir:

1. Beşer Olmaları

Bütün peygamberler beşer türünden seçkin insanlardır, temel insanlık vasıflarında diğer insanlarla ortak özelliklere sahiplerdir. Bu sebeple peygamberler de doğar, büyür, yer içer, evlenip aile kurar, tabiat şartlarından etkilenir, sevinir üzülür, hastalanır ve ölürler. Nitekim Cenâb-ı Hak şöyle buyurur: "De ki ben yalnızca sizin gibi bir beşerim. Ancak bana ilâhınızın, tek ilâh olduğu vahyolunur"[54]; "(Resûlüm!) Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de hiç şüphesiz yemek yer, çarşılarda dolaşırlardı."[55]

Allah Teâlâ, dinin insanlar tarafından daha kolay benimsenmesi, peygamberlerin örnek alınabilmesi, kendileriyle muhatapları arasında karşılıklı sevginin oluşması, görevlerini tam yerine getirebilmeleri gibi hikmetlere bağlı olarak elçilerini melek veya başka varlıklardan değil, insanlardan göndermiş ve bu husus bir sünnetullah olarak tecelli etmiştir.

Beşer olmalarının tabii bir sonucu bütün peygamberlerin ölümlü olmasıdır: "Biz senden önce de hiçbir beşere ebedîlik vermedik. Şimdi sen ölürsen sanki onlar ebedî mi kalacaktır!"[56] Beşer olmalarının bir başka sonucu da onların belli bir cinsiyete sahip bulunmalarıdır. Bu açıdan Allah elçilerinin insanî vasıflarından biri de erkek olmalarıdır. Nitekim Kur'an'da adı geçen bütün peygamberler erkektir. Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'de "Senden önce de şehirler halkına kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başkasını peygamber olarak göndermedik"[57] buyrularak kıssaları bildirilmeyen peygamberler içinde kadınların da olabileceği ihtimali ortadan kaldırılmıştır. Eş'ariyye kelâmcıları ile İbn Hazm gibi bazı âlimler sırf Allah'tan vahiy gelmesi açısından kadınların da nebî peygamber olmasını mümkün görmüş ve buna Hz. Mûsâ'nın annesi[58] ve Hz. Meryem[59] gibi peygamber annelerine vahyedilmesini örnek göstermişlerdir. Bunlara göre teorik olarak kadınlardan nebî peygamber olabilirse de tebliğle görevli

anlamında resûl gönderilmemiştir.[60] Ne var ki İslâm âlimlerinin büyük çoğunluğu peygamberlerin erkek olmasının şart olduğunu ve kadınlardan peygamber gelmediğini kabul etmişlerdir.[61] Zira peygamberlik için sadece vahiy almış bulunmak yeterli değildir, tebliğ de şarttır. Hz. Mûsâ'nın annesi ile Hz. Meryem'e vahyedilmişse de bunlar aldıkları vahiyleri insanlara tebliğ etmekle görevlendirilmemişlerdir. Bu itibarla onlar peygamber sayılmamalıdır.

2. Toplumlarının Arasından Seçilmeleri

Cenâb-ı Hak nübüvvetle görevlendirdiği kullarını genellikle, içlerinde bulundukları, geleneklerini ve dillerini bildikleri toplumların arasından seçmiştir. Bu seçimin dışında kişinin kendi çabasıyla peygamber mertebesine çıkması, meleklerin veya diğer insanların seçimiyle peygamberliğe yükselmesi mümkün değildir. Nübüvvet makamı Allah Teâlâ'nın seçip görevlendirmesiyle (vehbî) gerçekleşir. Bu husus Cenâb-ı Hakk'ın mutlak tasarruflarına bağlı bir sırdır. Konuyla ilgili ilâhî beyanların bir kısmı şöyledir: "(Ey Mûsâ!) Ben seni seçtim. Şimdi bildirilecek vahyi dinle"[62]; "Allah kendisine elçi olma görevini kime vereceğini en iyi bilendir."[63] Peygamberlerin yaşadıkları toplumun sâlih fertleri arasından seçilmeleri yabancı düşmanlığı gibi gerekçelerle toplum tarafından dışlanmamaları, toplumlarının sosyokültürel yapılarına yakından vâkıf olup daha iyi iletişim kurmaları gibi hikmetlere bağlıdır.

Öte yandan Allah'ın gönderdiği mesajları toplumun anlayabilmesi için peygamberlere kendi kavimlerinin konuştukları dille vahiy gönderilmiştir. "Eğer biz Kur'an'ı yabancı bir dille indirseydik iman etmeyenler mutlaka 'Âyetleri tafsilâtlıyla açıklanmalı değil miydi? Arap'a yabancı dilden kitap olur mu?' diyeceklerdi."[64]

3. Dinî Yükümlülük Taşımaları

Nübüvvet makamı Allah elçilerini dinî yükümlülükten sorumlu olmayacakları bir konuma yükseltmez, ilâhî buyrukları yerine getirme sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Aksine peygamberlik, görevin önemi ve makamın üstünlüğü nispetinde sorumluluğu artırır, ilâhî buyrukları herkese örnek olacak şekilde yerine getirmekle mükellef kılar: "Elbette kendilerine peygamber gönderilen kimseleri de, gönderilen peygamberleri de sorguya çekeceğiz"[65]; "(Ey Muhammed!) De ki: Ben müslüman olanların ilkini teşkil etmek ve asla müşriklerden olmamakla emrolundum."[66]

V. PEYGAMBERLERİN GÖREVLERİ

Peygamberlerin görevleri en geniş mânasıyla "tebliğ" ve "temsil" olarak ifade edilebilirse de bunları aşağıdaki şekilde tasnif etmek mümkündür.

A. Tebliğ

İçerdiği konu ne olursa olsun Allah Teâlâ'nın iletilmesini dilediği hakikatleri insanlara bildirmekten ibaret olan tebliğ, hem peygamberlerde bulunması gereken bir sıfat hem de risâletin var oluş sebebidir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur: "Peygamberlere düşen apaçık bir şekilde tebliğ etmek değil

midir?”[67]; “Ey resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et, şayet bunu yapmazsan O’nun sana yüklediği elçilik görevini yerine getirmemiş olursun.”[68]

B. İnsanların Mazeret Beyan Etmelerini Önlemek

Allah elçilerinin bir görevi de insanların, kıyamet gününde, dinî gerçeklerden haberdar olmadıkları, bundan dolayı mâzur görülmelerinin gerektiği şeklinde mazeret ileri sürmelerini önlemektir. Kur’ân-ı Kerim’de bu gerçek, “Müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberler gönderdik ki insanların, gönderilen peygamberlerden sonra, Allah’a karşı ileri sürebilecekleri bir bahaneleri olmasın”[69] beyanıyla ifade edilmiştir.

C. Şahitlik Etmek

Peygamberlerin şahitliği hem doğru yolu bulmaları için Cenâb-ı Hakk’ın, kullarına müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdiklerine, hem de kendilerinin görevlerini yaptıklarına dair olacaktır. Ayrıca Allah elçileri, ümmetlerinin hali konusunda da şahitlik edeceklerdir. Bu yönüyle peygamberler Allah’ın yeryüzündeki hüccetleridir. Nitekim Kur’an’da, “Her ümmetten bir şahit getireceğimiz gün, artık ne kâfir olanlara (mazeret dilemelerine) izin verilecek ne de onların özür dilemeleri istenecektir”[70] buyurulmak suretiyle bu husus ifade edilmiştir. Bilindiği üzere Kur’ân-ı Kerim’in çeşitli yerlerinde, önceki peygamberlerle onların hak-bâtıl mücadelesinden söz edilmekte ve dolayısıyla âhir zaman peygamberiyle onun ümmeti bilgilendirilmektedir. Bunun sonucu olarak kıyamet gününde hem Muhammed aleyhisselâm hem de onun ümmeti geçmiş peygamberlerle onların ümmetlerine şahitlikte bulunacaklardır: “Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve (ey Muhammed) seni de bunlara şahit getirdiğimiz zaman halleri ne olacak!”[71]; “O gün her ümmetin içinden kendi haklarında birer şahit çağıracağız. Seni de (ey Muhammed) hepsinin üzerine şahit olarak getireceğiz.”[72]

D. Güzel Örnek Olmak

Peygamberler, kendilerine gelen vahiyleri tebliğ etmekle birlikte bu vahiylerin içeriklerini en güzel şekilde uygulamak durumundadırlar. Onların temsil görevi Allah’ın ilk mükellef kulları olmaları itibariyle tebliğ görevinden önce gelir. Temsil, peygamberlerin kul olarak dinin bütün gereklerini örnek olacak şekilde bizzat yaşamalarıyla gerçekleşir. Onların bu örneklik rolü dinin bütün alanlarına yayılmış durumdadır. “Andolsun ki Resûlullah sizin için, Allah’a ve âhiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.”[73]

VI. PEYGAMBERLERİN SAYISI

İlk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem’dir. Ondan itibaren birçok peygamberin gönderildiği “Her ümmetin bir resûlü vardır”[74]; “Andolsun ki biz her ümmete bir resûl gönderdik”[75] gibi âyetlerle sabittir. Ancak hangi toplumlara ne kadar peygamber gönderildiğine dair kesin bir bilgi yoktur. Bazı hadis rivayetlerine göre nebîlerin sayısı 124.000 veya 224.000’dir. Bunların içinden 315 tanesi

resûldür.[76] Elde kesin delil bulunmadığından peygamberler hakkında kesin bir sayı belirtmek uygun değildir. Çünkü sayıları, olduğundan daha az söylendiği takdirde peygamber olanların hesaba katılmaması, çok söylendiğinde de peygamber olmayanların peygamber kabul edilmesi sakıncası ortaya çıkar. Bu sebeple sayı belirlemeksizin Hz. Âdem'den Hz. Muhammed (s.a.s)'e kadar gelen peygamberlerin hepsine iman etmek gerekir.[77]

Kur'an'da adı geçen peygamberler yirmi beş olup bunların hepsine topluca ve tek tek inanmak farz, herhangi birini inkâr etmekse küfürdür. Sözü edilen bu peygamberler; Hz. Âdem, İdrîs, Nûh, Hûd, Sâlih, İbrâhim, İsmâil, Lût, İshak, Yâkub, Yûsuf, Şuayb, Eyyûb, Zülkifl, Mûsâ, Hârun, Dâvud, Süleyman, İlyas, Elyesâ', Yûnus, Zekeriyyâ, Yahyâ, Îsâ ve Muhammed aleyhimüsselâmdır. Üzeyir, Lokmân ve Zülkarneyn'in Kur'an'da adları geçmekle birlikte peygamber olup olmadıkları hususunda âlimler farklı görüşler belirtmişlerdir.

VII. PEYGAMBERLERİN MERTEBELERİ

Allah Teâlâ'nın nübüvvetle görevlendirmesi ve kendilerinden razı olması açısından peygamberler arasında hiçbir fark yoktur. Kur'ân-ı Kerim'de müminlere, "Allah'a ve bize indirilene; İbrâhim, İsmâil, İshak, Yâkub ve torunlarına indirilene, Mûsâ ve Îsâ'ya verilenlerle rableri tarafından diğer peygamberlere verilenlere, onlardan hiçbiri arasında fark gözetmeksizin inandık ve biz sadece Allah'a teslim olduk' deyin"[78] buyurulmak suretiyle peygamberler arasında ayırım gözetilmemesi emredilmiştir. Böyle olmakla birlikte vahiy alış şekli, kendilerine müstakil kitap ve şeriat verilip verilmemesi, nübüvvetlerinin bölgesel veya evrensel olması, bağlılarının çokluğu gibi açılardan Allah elçileri arasında fazilet farkının bulunduğu görüşü İslâm âlimleri tarafından genel kabul görmüştür. Ayrıca nebîler ve resûller arasında da üstünlük farkının olduğu benimsenmiştir. Nitekim Kur'an'da, "O resûllerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Allah onlardan bir kısmıyla konuşmuş, bazılarını da derece derece yükseltmiştir"[79] buyurulmaktadır.

Bütün bunlardan sonra mazhar kılındığı vahyin ürünü Kur'ân-ı Kerim'in orijinal olarak mevcut olması, tebliğ ettiği dinin evrensel nitelik taşıyıp kıyamete kadar devam etmesi, son din olması, bütün milletler arasında inananlarının bulunması gibi özelliklerden dolayı peygamberlerin en üstünü Hz. Muhammed (s.a.s)'dir. Bazı İslâm âlimleri meleklerin peygamberlerden üstün olduklarını ileri sürmüşse de Allah'ın emriyle meleklerin Hz. Âdem'e secde etmiş bulunması delil getirilerek peygamberlerin meleklerden üstün olduğu görüşü genel kabul görmüştür.[80]

Fazilet sıralamasında Resûl-i Ekrem'den sonra sırasıyla ülülazm peygamberler, kendilerine müstakil suhuf veya kitap verilen resûller, ardından da nebîler gelir. Ülülazm "azim, sebat ve kararlılık gösteren peygamberler" demektir. Allah elçilerinin hepsi azim ve sebat sahibi, sâdık ve ihlâslı olmakla birlikte âlimler şu âyet-i kerîmelere dayanarak Hz. Nûh, İbrâhim, Mûsâ, Îsâ ve Hz. Muhammed (s.a.s)'in ilâhî beyanın işaretiyle ülülazm olduklarını benimsemişlerdir: "(Ey Muhammed!) Hani biz peygamberlerden söz almıştık: Senden, Nûh'tan, İbrâhim'den, Mûsâ'dan ve Meryem oğlu Îsâ'dan. Evet biz onlardan pek sağlam bir

söz aldık”[81]; “Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin diye Nûh’a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrâhim’e, Mûsâ’ya ve Îsâ’ya tavsiye ettiğimizi Allah size de din kılmıştır.”[82] Bu beş peygamberin içinde kendilerine suhuf veya kitap ile müstakil şeriat verilen resûllerin yanı sıra verilmeyen de bulunmaktadır.

Fazilet sıralamasında ülülazm peygamberlerden sonra kendilerine yeni bir kitap ve şeriat verilen resûl peygamberler gelir. Bunlar Hz. Dâvud, Mûsâ ve Îsâ’dır. Resûllerden sonra bunlara tâbi olan nebîler gelir.[83]

Âl-i İmrân 3/179.

en-Nisâ 4/136.

Hûd 11/42-46.

et-Tevbe 9/114.

el-En‘âm 6/124.

İbrâhim 14/11.

Tâhâ 20/10-14.

Buhârî, “Bed’ül-vahy”, 7.

Âli-İmrân 3/ 33-34.

el-Ahzâb 33/40.

Yûnus 10/47.

Fâtır 35/24.

en-Nisâ 4/136.

el-Mülk 67/6-10.

bk. en-Necm 53/36-37; el-A‘lâ 87/18-19.

bk. el-Mâide 5/43; el-En‘âm 6/91; el-Enbiyâ 21/48.

en-Nisâ 4/163; el-İsrâ 17/55.

Âl-i İmrân 3/48; el-Mâide 5/46.

el-A‘râf 7/157.

Bâkıllânî, *el-İnsâf* , s. 7; Nesefî, *Tebsıretü'l-edille*, II, 7; Cüveynî, *el-İrşâd,* s. 302-306.

Ebû Ya'lâ el-Ferrâ, *el-Mu'temed fî usûli'd-dîn*, s. 153.

Mâtürîdî, *Kitabü't-Tevhîd Tercümesi*, s. 232.

Y. Şevki Yavuz, "Nübüvvet", *DİA*, XXXIII, 283.

bkel-Hicr 15/29; Secde 32/9.

el-İsrâ 17/70.

el-Bakara 2/34.

Ebü'l-Yüsr el-Pezdevî, *Usûlü'd-dîn*, s. 96.

el-İsrâ 17/81.

Âl-i İmrân 3/19.

Buhârî, "Edeb", 27; "Ezân", 18; Darîmî, "Salât", 42; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 53.

Müslim, "Hac", 310; Ebû Dâvûd, "Menâsik", 77; Nesâî, "Menâsik", 220.

el-Mümtehine 60/4-6.

el-Ahzâb 33/21.

el-Kalem 68/4.

el-En'âm 6/84-86.

Mâtürîdî, *Kitâbü't-Tevhîd Tercümesi*, s. 222-231; Bâkıllânî, *et-Temhîd*, s. 111-112; Râzî, *el-Muhassal*, s. 218-219.

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, s. 277-278.

el-Ahzâb 33/21.

Âl-i İmrân 3/161.

eş-Şuarâ 26/107, 125, 143, 162, 178; ed-Duhân 44/18.

el-Mâide 5/67.

bk. el-A‘râf 7/62, 79, 93.

bkel-Enbiyâ 21/52-67.

el-En‘âm 6/74-80.

el-Bakara 2/258.

Sâbûnî, *el-Bidâye*, s. 53; İbn Ebû Şerîf, *el-Müsâmere*, s.195.

Meselâ HzÂdem'in ilâhî ikaza uymayarak yasak ağaçtan yemesi (el-Bakara 2/35-37; Tâhâ 20/121-122); Hz. Mûsâ'nın kasıt olmaksızın tokat attığı adamın ölmesi (eş-Şuarâ 26/20; el-Kasas 28/15) gibi.

İsmet ve zelle konusunda bk. Mustafa Akçay, "Peygamberlerin Korunmuşluğu-İsmeti", *Peygamber Yolu Uluslararası Sempozyumu*, s. 277-300; a.mlf. "Kelâm Literatüründe Peygamber Zelleri", *SAÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, XIII, sayı 24 s.1-33.

el-Kehf 18/110.

el-Furkān 25/20.

el-Enbiyâ 21/34.

Yûsuf 12/109; krş. en-Nahl 16/43; el-Enbiyâ 21/7.

el-Kasas 28/7.

Âl-i İmrân 3/42; Meryem 19/17.

İbn Fûrek, *Mücerredü makālât*, s. 174, 176.

Ebü'l-Yüsr el-Pezdevî, *Usûlü'd-dîn*, s. 100.

Tâhâ 20/13.

el-En‘âm 6/ 124.

Fussılet 41/44.

el-A‘râf 7/6

el-En‘âm 6 /14.

en-Nahl 16/35.

el-Mâide 5/67.

en-Nisâ 4/165.

en-Nahl 16/84.

en-Nisâ 4/41.

en-Nahl 16/89.

el-Ahzâb 33/21; bk. Muhammed Ali es-Sâbûnî, *en-Nübüvve ve’l-enbiyâ’,* s. 35-39; İbrâhim el-Emînî, *en-Nübüvve ve’n-nebî,* s. 57-73.

Yûnus 10/47.

en-Nahl 16/36.

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* V, 265-266.

bk. Ebü’l-Yüsr el-Pezdevî, *Usûlu’d-dîn,* s. 229; Taftâzânî, *Şerhu’l-Makāsıd,* V, 61-62.

el-Bakara 2/136.

el-Bakara 2/253; bk. el-İsrâ 17/55.

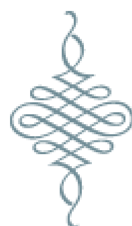
Abdülkāhir el-Bağdâdî, *Usûlü’d-dîn,* s. 164-166; Alâeddin el-Üsmendî, *Lübâbü’l-kelâm,* s. 115-116; Fahreddin er-Râzî, *Usûlü’d-dîn,* s. 103-104.

el-Ahzâb 33/7.

eş-Şûrâ 42/13.

bk. İbrâhim el-Emînî, *en-Nübüvve ve’n-nebî,* s. 55; Salih Karabey, “ Ülülazm Peygamberler ve Ortak Yönleri ”, *UÜİFD*, s. 297-313.

İKİNCİ BÖLÜM

PEYGAMBERLİĞİN İSPATI VE MÛCİZE

VIII. PEYGAMBERLİĞİN İSPATI

Bir insanın gerçek peygamber olduğunun kanıtlanması hususunun, biri peygamberin kendisi, diğeri peygamberi gören veya görmeyen insanlar olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Birincisine göre kişinin peygamber seçildiğine dair herkesten önce kendisinin kesin bir kanaate varması ve bu kanaati pekiştiren delillere sahip bulunması gerekir. Bu delillerin **ilki,** ona Allah tarafından vahyin gelmesidir. **İkinci** delil, meleğin kendisine görünerek Allah tarafından peygamber seçildiğini bildirmesidir. Meselâ son peygamber Muhammed aleyhisselâm Hira mağarasında kendisine ilk vahiy geldiği sırada Cebrâil'i görmüş, yaşadığı olağanüstü halin rüya veya hayal değil gerçek olduğundan emin olması için melek ona bedenî baskı da uygulamıştır![84] **Üçüncü** delil peygamberin mûcizelere şahit olmasıdır.

Her insan gibi peygamberler de kendi güçlerinin neye yetip neye yetemeyeceğini bildikleri için ellerinde ortaya çıkan mûcizelerin şahsî irade ve güçleriyle olmadığını bilirler. Bu sebeple kendi ellerinde mûcizelerin meydana geldiğine şahit olunca peygamber olarak görevlendirildiklerini kesin olarak anlamış olurlar. Meselâ hiç ummadığı anda Hz. Mûsâ'ya Allah Teâlâ'nın doğrudan hitap etmesi, gündelik işlerinde kullandığı sıradan bir değneğin, onu elinden bırakınca ejderhaya dönüştüğünü ve elini koltuğunun altına sokup çıkarınca pırıl pırıl ışık saçtığını görmesi üzerine kendisinde Allah elçisi seçildiğine dair kesin bilgi ve itminan oluşmuştur. Biraz önce temas edildiği üzere Hz. Peygamber'in Hira'da Cebrâil'le buluşması ve onun emriyle o zamana kadar bilmediği Alâk sûresinin ilk beş âyetini okuması da aynı mahiyettedir.

Peygamberi gören veya görmeyip varlığından haberdar olan insanlar açısından bir kimsenin nübüvveti ancak onun nübüvvetini ilân etmesi, tebliğde bulunması, mûcize göstermesiyle sabit olur. Ayrıca peygamberi görmeyenlere onun bu durumuna mütevâtir haber yoluyla ulaşması icap eder. Burada üç husus önem arzetmektedir. Birincisi olağanüstü olay gösteren kişinin gerçekten peygamber olarak görevlendirildiğini açıkça söylemesi ve pasif durmayıp bunu ilân etmesidir. İkincisi Allah'tan aldığı vahiyleri tebliğ etmesidir yani kendinden emin olup cesaretle faaliyet göstermesidir. Üçüncü husus da gösterdiği mûcizenin iddiasını yani peygamberliğini tasdik etmesidir.

Mûcizelerin peygamberliğe nasıl delil oluşturduğu hususuna gelince, İslâm âlimlerinin ortak kabulüne göre Cenâb-ı Hakk'ın bir insanı sözlü olarak tasdik etmesi imkânsız olduğundan mûcizeler, fiilî bir tasdik anlamına gelir. Diğer bir deyişle peygamberin mûcize göstermesi, "Allahım! Ben hakikaten senin görevlendirdiğin bir elçi isem şöyle şöyle yap!" demesi, Allah'ın da peygamberin

istediği şekilde yapması, “Doğru söylüyorsun, sen benim gerçek peygamberimsin” mânasına gelen fiilî bir tasdik konumundadır.

Mûcizeler peygamberin nübüvvetini kanıtlayan deliller konumunda bulunmakla birlikte, “İki kere iki dört eder” gibi matematik ve zorunlu bir bilgi sağlamaz, sadece düşünmeye dayanan bilgiler sunar yani doğru akıl yürütme yapıldığı takdirde kişide olumlu kanaat meydana getirir. Mûcizenin bilgi değeri istidlâlî olduğundan muhatapları imana veya inkâra zorlamaz, kişilerin iradelerini ellerinden almaz. Sadece onların akılları ve vicdanlarına kapı açıp tercihte bulunmalarına yardımcı olur. Kişinin gösterilen mûcizeye ve onu gösteren peygambere inanıp inanmamada serbest olması, gösterilen mûcizedeki herhangi bir yetersizlikten değil, inanmanın bir akıl, gönül ve irade meselesi olmasındandır. Meselâ Hz. Mûsâ’nın asâ mûcizesini gören sihirbazlar konularında uzman oldukları için doğru akıl yürütmüş ve ona iman etmiş, Firavun ve taraftarları ise inkâr etmişlerdir.

Öte yandan büyük İslâm âlimi Tahâvî’ye göre mûcize peygamberliği ispat eden delil olmakla birlikte yegâne delil değildir. Meselâ doğru sözlü, beyanları ve fiillerinde tutarlı ve güvenilir olmak, ayrıca vefakârlık gibi üstün ahlâkî özellikler taşımak da bir kimsenin nübüvvetini kanıtlayan delillerdendir. Nitekim Hz. Ebû Bekir, Hz. Osman, Hz. Ali ve Hz. Hatice, herhangi bir mûcize istemeden Hz. Muhammed (s.a.s)’in şahsını ve güzel ahlâkını göz önünde bulundurarak derhal iman etmişlerdir. Resûlullah’a ilk vahiy geldiğinde endişesine şahit olan Hz. Hatice, ona şöyle demiştir: “Endişe etme, yemin ederim ki Allah Teâlâ seni mahcup etmeyecektir. Çünkü sen akrabayla ilişkiyi sürdürür, hep doğru söylersin, insanların sıkıntılarını yüklenir, misafire ikramda bulunursun, insanların ihtiyaçlarını karşılarsın…”[85]

Bir şahsın peygamberlik ilân ettiğini, tebliğlerde bulunduğunu ve mûcizeler gösterdiğini bizzat görmemiş **sonraki nesiller** için nübüvvetin kanıtlanmasına yönelik iki yöntem bulunmaktadır: Biri mütevâtir haber, diğeri de peygamberlik iddia edenin hallerini diğer insanlar ve peygamberlerle mukayese etmektir. Mütevâtir haber, peygamberliğin ispat edilmesi için gereklidir. Mütevâtir kendi aralarında anlaşarak yalan söylemeleri mümkün olmayacak derecede çok sayıda dürüst insanların bildirdiği husustur. Ayrıca sonraki nesillere sahih olarak intikal etmiş olan kutsal kitaplar, varlığı devam eden mûcizeler, Kâbe, Mescid-i Nebevî gibi dinî-tarihî mekânlar da mütevâtir haber hükmündedir. Günümüzde bu delillerin hepsi ancak son peygamber için söz konusudur. İkinci delil ise şudur: Önceki peygamberlerin nezih hayatları ve mûcizeleriyle sahte nebînin hayatını mukayese etmek; ayrıca sihirbaz, kâhin, şair, deli, yalancı vesair insanların halleriyle nübüvvet iddia eden gerçek peygamberin durumunu kıyaslamaktır. Nitekim Mekke müşrikleri kendi aralarında Hz. Muhammed (s.a.s)’i ne ile itham edecekleri konusunda iştişarede bulunurken bütün ihtimalleri sıralamışlar, fakat onun söz, fiil ve tutumlarının asla sihirbaz, kâhin, şair, deli ve yalancı kimselere benzemediğini itiraf etmek zorunda kalmışlardır. Önceki peygamberlerin halleriyle nübüvvet iddia edeni kıyaslama metodu da, müslüman olmadan önce ticaret için Şam’a giden Ebû Süfyân’a, Resûl-i Ekrem hakkında sorular soran Bizans İmparatoru Herakleios tarafından kullanılmıştır. İmparator, Ebû Süfyân’a

Hz. Muhammed (s.a.s) hakkında on kadar soru sorarak onun durumunu önceki peygamberlerin hâlleriyle kıyaslamış, aldığı müspet cevaplar karşısında Muhammed'in gerçek peygamber olduğuna karar vermiş[86]; ne yazık ki çevresinin baskısından ve krallığını kaybetme endişesinden dolayı iman ettiğini açıklamamıştır.

IX. MÛCİZE VE ÖZELLİKLERİ

Sözlükte "âciz ve çaresiz bırakan" anlamına gelen **mûcize** terim olarak şöyle tanımlanır: "Peygamberlik iddiasında bulunan kimsenin gösterdiği ve diğer insanların, benzerini meydana getirmekten âciz kaldığı tabiat üstü olay!" Mûcizeler belli bir zaman ve mekân içinde gerçekleşmiş olsalar da yapılamaz oluşları açısından süreklidir. Meselâ şimdiye kadar uzun asırlar geçmiş olmasına rağmen Hz. Mûsâ örneğinde görüldüğü gibi sıradan bir değnekle olağanüstü işler yapılamamış, semadan kudret helvası ve bıldırcın şeklinde hazır yiyecek yağmamış; Hz. Îsâ'da olduğu üzere ölüler diriltilememiş, Kur'ân-ı Kerim'in ne tamamının, ne de bir sûresinin benzeri yapılamamıştır.

Ateistler, materyalistler, peygamberlerin varlığını inkâr eden deistler, pozitivistler mûcizenin varlığını kabul etmemiş, bunun için özellikle tabiatta sebep-sonuç arasında zorunlu bir ilişkinin bulunduğunu (determinizm) gerekçe göstermişlerdir. Onlara göre mûcize aklen mümkün olmadığı gibi fiilen de vuku bulmuş değildir. Fakat hemen belirtmek gerekir ki Batı'da ortaya çıkıp inkârcı taraftarlar bulan felsefî teoriler yine orada genel kabul görmüş değildir. Üstelik yine Batı'da, söz konusu felsefî akımlara karşı çıkan ve tabiat kanunlarında zorunluluk bulunmadığını savunan birçok düşünür de bulunmaktadır.

Mûcizelerin aklen mümkün ve tarihte gerçekleşmiş olduğu hususu İslâm âlimlerinin ittifakıyla kabul edilmiş ve bu kabul öncelikle tabiat kanunlarının zorunlu olmadığı temeline dayandırılmıştır. Bu âlimlere göre evrende hiçbir kanun aşılamayacak şekilde sabit ve dâimî olmadığı gibi tabiat nesnelerinde kendilerinden hiçbir zaman ayrılmayan özellikler de yoktur. Bir olayda ortaya çıkan özellikler, belli bir tabiat gücünün doğal sonucu değil, Allah'ın o andaki irade ve yaratması ile meydana gelir. Sebep-sonuç arasındaki ilişki nesnelerin kendisinden değil, Allah'ın takdiriyledir. Söz konusu ilişki bize varmış gibi gelen devamlı bir "âdet"ten ibarettir. Ayrıca Allah Teâlâ her şeyi belli hikmet ve sebeplere bağlı olarak yaratmıştır, O, bu sebeplere bağlı olarak tasarrufta bulmaktadır. Sebep-sonuç arasında aklî bir ilişkinin bulunduğu inkâr edilemezse de bu ilişki zorunlu değildir. Dolayısıyla Allah'ın elçi olarak gönderdiği kişilerin elinde, bilinen tabiat kurallarına aykırı ilginç hadiseler yaratması imkânsız görülemez. Tabiat kanunlarını ve onların çerçevesinde meydana gelen olayları da mûcizeleri de yaratan bizzat kudreti sonsuz, hikmeti gizemli Allah Teâlâ'dır.

Âlimlerimiz bir olayın mûcize olarak kabul edilebilmesi için bazı özellikler taşımasının gerektiğini belirtmişlerdir.

a) Mûcize, gönderdiği elçisini tasdik eden Cenâb-ı Hakk'ın fiili veya bu konumdaki bir işidir. "Peygamberin mûcizesi" denilmesi mecazi anlamdadır.

b) Mûcizenin, alışılmış tabiat düzenine aykırı bir hadise olması gerekir. Onun

olağanüstü olma şartı insanların kudretine nispetledir. Allah'ın fiili olması açısından mûcize olağanüstü bir şey değil, diğer fiilleri gibidir.

c) Mûcize peygamberin inkârcılara karşı, "Bunun aynısını veya benzerini yapın!" şeklinde bir meydan okumasıyla birlikte olmalıdır.

d) Mûcize peygamberlik iddiasıyla birlikte gerçekleşmeli, nübüvvetten çok önce veya bu iddiadan çok sonra vuku bulmamalıdır.

e) Mûcize peygamberin iddiasını desteklemeli, yalancı ve çıkarcı bir oluşum arzetmemelidir. Meselâ Resûlullah döneminde ortaya çıkan yalancı peygamber Müseylimetülkezzâb'a bağlıları şöyle demiş: Allah elçisi Muhammed suyu azalmış kuyuya tükürmüş, kuyu ağzına kadar dolmuştur. Sen de aynı şeyi yapmalısın. Bunun üzerine Müseylime aynı vasıftaki kuyuya tükürmüş, fakat suyun çoğalması şöyle dursun kuyu tamamen kurumuştur.[87] Kelâm ilminde buna "ihanet" denilmiştir.[88]

X. MÛCİZE ÇEŞİTLERİ

Farklı özellikleri göz önünde bulundurularak değişik şekillerde tasnif edilmişse de mûcizeler, konuları ve gayelerine göre ikiye ayrılmıştır.

A. Konularına Göre Mûcizeler

1. Hissî Mûcizeler

Kevnî veya **maddî** diye de anılan bu mûcizeler insanların duyularına hitap eden, tabiat kanunlarına aykırı olaylardır. Kur'ân-ı Kerim'de geçmiş peygamberlerin kıssalarında zikredilen mûcizeler bu türün örnekleridir. Meselâ Hz. Sâlih'in deve mûcizesi[89]; Hz. İbrâhim'i, içine atıldığı halde ateşin yakmaması[90]; Hz. Mûsâ'nın ejderhaya dönüşen asâsı[91], Hz. Îsâ'nın ölüleri diriltmesi[92], havârilerinin isteğiyle gökten sofra indirmesi[93] gibi birçok mûcize bu türün örneklerini teşkil eder.

2. Aklî-Mânevî Mûcizeler

Peygamberlerin doğruluğunu ispatlayan en güçlü delil bu tür mûcizelerdir. İnsanların özellikle akıl ve vicdanlarına hitap eden, onları düşünmeye ve gerçekleri kavramaya yönelten, böylelikle peygamberlerin ve getirdiklerinin hak olduğunu ispatlayan mûcizelerdir. Bunlar hissî mûcizeler gibi belli bir zamanda ve mekânda vuku bulan değil, her asırdaki insanların akılları ve vicdanlarına hitap eden evrensel mûcizelerdir. Peygamberlerde bulunan emanet, dürüstlük, doğru sözlülük, ihlâs, cesaret, merhamet, azim gibi üstün ahlâk ve kişilik özellikleri, daima temiz ve asil bir soydan gelmeleri, mesajlarının akıl, vicdan ve küllî gerçeklere uygunluğu gibi hususlar aklî mûcizelerdendir. Geçmiş ilâhî suhuf ve kitapların orijinal metinleri elde mevcut olmadığından aklî-mânevî mûcizelerin en güzel örneği Kur'ân-ı Kerim kabul edilmiştir.

3. Haberî Mûcizeler

Peygamberlerin doğrudan veya melek aracılığıyla Allah'tan aldıkları vahiylere dayanarak verdikleri geçmişe ve geleceğe ilişkin haberlerdir. Geçmişle ilgili

haberî mûcizelere Hz. Îsâ'nın insanların evlerinde ne yediklerini, ne sakladıklarını önceden haber vermesi[94], Kur'ân-ı Kerim'de geçmiş peygamberlerle kavimleri arasında geçen olayların ayrıntılı olarak anlatılması Hz. Peygamber'in geçmişe ait haberî mûcizelerine örnek teşkil eder. Söz konusu mûcizelerin bir kısmı da gelecekle ilgilidir. Meselâ Kur'an'da Bizanslılar'ın İranlılar'a mağlûp oldukları fakat üç-beş yıl içinde onları yeneceklerinin bildirilmesi ve bunun aynen gerçekleşmesi[95], zâhirî şartların müslümanların aleyhine gibi göründüğü Hudeybiye Antlaşması'nın ardından Mekke'nin fethedileceği, yine müslümanların Mescîd-i Haram'a girecekleri ve İslâm'ın diğer dinlere üstün geleceğinin müjdelenmesi[96] gibi hadiseler Kur'an'da yer alan gelecekle ilgili haberî mûcizelere örnek teşkil eder.

B. Gaye ve Fonksiyonlarına Göre Mûcizeler

1. Hidayet Mûcizeleri

Bunlara irşat mûcizeleri de denilmektedir. Bu tür mûcizeler, peygamberlerin, benzerini yapamayacakları konusunda inkârcılara meydan okumalarıyla birlikte gerçekleşen ve onları acze düşürecek şekilde mümin-inkârcı herkesin önünde meydana gelen hissî mûcizelerdir. Bu mûcizeler, ön yargıdan uzak kişilerin kanaatlerinin oluşmasında müspet tesirler icra ederek onların iman etmelerine vesile olur. Ayrıca söz konusu mûcizelere inanmayanlar hemen helâk edilmeyip konu üzerinde düşünmek suretiyle karar vermeleri için kendilerine mühlet tanınır. Hz. Mûsâ'ya ait asânın ejderhaya dönüşerek büyü araçlarını yutması sonucu sihirbazların iman etmesi[97] ve Resûl-i Ekrem'in Kur'ân-ı Kerim mûcizesi bu tür mûcizelerindendir.

2. Yardım ve İkram Mûcizeleri

Peygamberlerden mûcize göstermesi istensin veya istenmesin müminlerin huzurunda gerçekleşen, onların maddî-manevî ihtiyaçlarını karşılayan, iman ve iç güvenlerini arttıran, hayatın zorluklarına karşı dirençlerini güçlendiren, Allah'ın ihsan ve ikramı olan hissî mûcizelerdir. Mûcize özelliği göstermekle birlikte Allah elçilerinin mûcize gösterme iddiası ve bir meydan okuma özelliğine sahip olma şartı yoktur. Hz. Mûsâ'ya inanan İsrâiloğulları'na gökten bıldırcın eti ve kudret helvasının indirilmesi, Mûsâ'nın asâsını vurması sonucu taş üzerinde oluşan on iki pınardan su fışkırması, sıcaktan bunaldıklarında gökten kendilerini gölgeleyen bulutun gelmesi mûcizeleri[98], Hz. Îsâ'nın havârilerine gökten sofra indirilmesi[99], Hz. Peygamber'e ve müminlere Bedir Savaşı'nda binlerce meleğin yardıma gelmesi dolayısıyla ashabın kalbinden korkunun kaldırılıp huzur ve güvenin yerleştirilmesi[100] gibi mûcizeler Kur'an'da zikredilen bu tür mûcizelerdendir.

3. Helâk Mûcizeleri

Mûcizelere şahit olmalarına rağmen inanmayan, peygamberlerini hafife alıp, "Peygamber olduğunu ve sana inanmazsak helâk olabileceğimizi iddia ediyorsun, öyleyse bizi mahvedecek bir mûcize göster" diyenlerin üzerinde gerçekleşen

maddî mûcizelerdir. Helâk mûcizeleri çoğu defa tûfan, deprem, fırtına, yıldırım, çok yüksek frekansta korkunç çığlık gibi doğal âfetlerle gerçekleşmekle beraber kimi zaman başka toplumlar tarafından katledilmek suretiyle de vuku bulmuştur. Bu tür mûcizeler Allah'ın önceden bildirmesiyle peygamber ve müminler o bölgeden uzaklaştırıldıktan sonra meydana gelmiştir. Nûh kavmine yönelik tûfan mûcizesi[101], Hz. Sâlih'in kavmi Semûd, Hûd'un kavmi Âd, Şuayb'ın kavmi Medyen halkına yönelik korkunç deprem ve şiddetli gürültü mûcizesi[102], Lût kavmine yönelik deprem ve şiddetli yağmur mûcizesi[103], Firavun ve ordusunu boğan denizin yarılıp kapanması mûcizesi[104] bu türün örneklerindendir.

XI. DİĞER OLAĞANÜSTÜ HADİSELER

A. Dinî İçerikli Olağanüstü Hadiseler

1. İrhâs

Sözlükte irhâs "duvar, bina gibi bir şeyi sağlam yapmak" demektir, çoğul şekli irhâsâttır. Terim olarak nübüvvet iddiası olmaksızın ileride peygamber olacak şahsın bu durumuna işaret eden, nübüvvet öncesi olağanüstü olaylara denilmektedir. İslâm âlimleri böylesi olayların bir şahsın gelecekte peygamber olacağına delâlet ettiğini ittifakla kabul etmişlerdir. Hz. Îsâ'nın henüz bir bebekken konuşması[105], Resûl-i Ekrem'in risâletinden önce bazı ağaçların ve taşların kendisine selâm vermesi[106], zaman zaman onu güneşten korumak için başının üzerinde bulutun dolaşması[107] gibi hadiseler bu grup içinde yer alır.

2. Keramet

Sözlükte "iyilik, cömertlik" anlamına gelen keramet terim olarak "Allah'ın sâlih, takvâ sahibi velî kullarından zuhur eden olağanüstü hal" mânasına gelir. Ehl-i sünnet âlimleri velîlerin kerametini aklen mümkün, dinen sabit bir gerçek olarak ittifakla kabul etmişlerdir. Kur'ân-ı Kerim'de kerametin varlığına delâlet eden âyetler bulunmaktadır.

Meselâ Hz. Süleyman'ın veziri Âsaf b. Berahyâ'nın, çok uzak mesafeden göz açıp kapayıncaya kadar Sebe Melikesi Belkıs'ın tahtını Süleyman'ın huzuruna getirmesi[108], mûcizevî olarak hamile kalıp çocuğunu doğuracağı sırada Hz. Meryem'e, "Hurma dalını kendine doğru silkele ki üzerine taze, olgun hurma dökülsün"[109] diye seslenilerek mevsimi olmadığı halde hurma verilmesi, Ashâb-ı Kehf'in[110] mağarada yıllarca uyuyakaldıkları halde uyandıklarında saçlarının uzamamış, elbiselerinin çürümemiş olması gibi olaylar Kur'an'da zikredilen kerametlerden bazılardır.

Kur'an'da yer alan önceki peygamberlerin ümmetlerine ait kerametlerin varlığı, Resûl-i Ekremin ümmeti içinde de velilerin ve bunlara ait kerametlerin olabileceğini göstermektedir. Nitekim Hz. Ömer'in Medine-i Münevvere'de minber üzerinde iken Nihâvend'de savaşan İslâm askerlerini görerek ordu kumandanı Sâriye'ye, "Ey Sâriye! Dağı tut, dağı" diyerek dağın arkasından gelmekte olan düşmana karşı Sâriye'yi uyarması, Sâriye'nin de Ömer'in sözünü işiterek dağa doğru çekilmesi[111], Hz. Ömer'in gönderdiği yazılı belgenin Nil

nehrine atılmasıyla suyunun çoğalması, Hâlid b. Velîd'in zehir içtiği halde bundan zarar görmemesi gibi hadiseler[112] bu hususun fiilî kanıtlarını teşkil eder.

Velîlerin kerametleri aynı zamanda onların tâbi olduğu peygamberin dolaylı bir mûcizesidir. Çünkü keramet o kişinin velî olduğuna, velî oluşu dininin hak din olduğuna, hak din de bağlı bulunduğu peygamberin hak peygamber olduğuna delâlet eder.

Mûcize ile keramet arasında olağanüstü birer hadise olmaları açısından fark bulunmamakla birlikte yine de kendilerine has bazı özellikleri bulunmaktadır: **a)** Mûcizeler mümin, kâfir, fâsık ayırımı gözetmeksizin bütün insanlar tarafından görülürken kerametler daha özel bir muhatap kitlesi tarafından görülür. **b)** Mûcize peygamberlik iddiasıyla birlikte olur, velî için böyle bir şey söz konusu değildir. Velî peygamberlik iddia edecek olsa kâfir olur. **c)** Peygamber mûcizesini gizlemez, aksine hasımlarına karşı meydan okuyarak onu gösterir. Velî ise keramet iddiasında bulunmaz, onun bir keramet değil de istidraç (yanıltma) olma ihtimalinden de korkar.
d) Mûcize gösteren peygamberler küfür ve günahlardan korunmuş olup hallerinin değişmesinden ve kötü âkıbetten emin oldukları halde velîler günahlardan korunmadıkları gibi âkıbetlerinden de emin olamazlar.

3. Maûnet

Sözlükte "yardım etmek" anlamına gelir, terim olarak "herhangi bir mümine yardımcı olmak üzere Cenâb-ı Hak tarafından yaratılan olağanüstü durum" demektir. Sıkıntılı ve çaresiz zamanlarda umulmadık bir şekilde sıkıntının giderilmesi gibi durumlar maûnet kabilinden sayılmıştır.

4. İstidraç

Sözlük açısından "derece derece yükseltmek, yavaş yavaş sonuca ulaştırmak" demektir. Terim olarak ise "Allah'ın bazı kimselere sapıklıklarını arttırmak ve sonunda şiddetle cezalandırmak için nimetler, başarılar ve olağanüstü işler vermesi" diye tanımlanır. İblis, firavun, deccal gibi Allah düşmanlarının elinde ortaya çıktığı veya ileride çıkacağı ile ilgili rivayetlerde nakledilen ilginç olaylar bu kabildendir. "Âyetlerimizi yalanlayanları hiç bilemeyecekleri yerden yavaş yavaş helâke götüreceğiz"[113] ve "Yapılan uyarıları unuttuklarında kendilerine her imkânın kapısını açtık. Nihayet kendilerine verilen nimetler yüzünden şımardıkları zaman onları ansızın yakaladık"[114] mealindeki âyetler istidraca işaret etmektedir. Ayrıca Resûl-i Ekrem'in, "Günahlara dalmasına rağmen Allah'ın bir kula istediği nimetleri verdiğini görürseniz biliniz ki bu durum bir istidraçtır" buyurduğu ve ardından En'âm sûresindeki âyeti (6/44) okuduğu rivayet edilmiştir.[115]

5. İhanet

Sözlükte "küçümseme, hakir düşürme" anlamına gelen ihanet, terim olarak "ulûhiyyet veya nübüvvet iddiasında bulunan veya büyü yapan bir kimsenin elinde iddiasını yalanlayacak hârikulâde olayın ortaya çıkması" diye tanımlanır.

İslâm âlimleri peygamberlik iddia eden bir sahtekârın elinde iddiasını destekleyen herhangi bir hârikulâde olayın gerçekleşmesini ittifakla imkânsız kabul etmişlerdir. Çünkü bu takdirde gerçek peygamber ile sahtesini birbirinden ayırmak mümkün olmaz. Ayrıca Cenâb-ı Hak inkârcı birinin elinde iddiasını doğrulayacak şekilde olağanüstü bir hadise yarattığı takdirde bizzat kendi zatını yalanlamış olur. Bu durumda O, böylesinin elinde ya hiçbir olağanüstü şey yaratmamak ya da iddiasının zıddını meydana getirmekle bu şahsın sahtekârlığını ortaya çıkarır. Meselâ Hz. Peygamber'in Asr-ı saâdet'te peygamberlik iddiasında bulunan yalancılardan Müseylimetülkezzâb'ın, suyu çoğalsın diye içine tükürdüğü kuyunun büsbütün kuruması bu çeşit harika olaylardandır.

B. Dinî İçerikli Olmayan İlginç Olaylar: Sihir

Dinî içerikli olmayan ilginç olayların en önemlisi sihirdir. Sihir belli teknik ve metotlar kullanılarak sihirbaz denilen uzmanlar tarafından insanları kandırmaya yönelik yapılan ilginç olaydır. Sihrin aklen mümkün ve gerçek olduğu İslâm âlimlerince kabul edilmiş, dinî delil olarak da, "… Süleyman sihir yapıp kâfir olmadı ama şeytanlar kâfir oldular. Çünkü onlar, insanlara sihri ve Bâbil'de Hârût ile Mârût adlı iki meleğe indirilenleri öğretiyorlardı …"[116] meâlindeki ilâhî beyan gösterilmiştir. Ayrıca Kur'ân-ı Kerim'de Firavun dönemindeki sihirbazların yaptığı şeyler sihir olarak nitelendirilmiştir.[117] Bu iki âyette sihrin bir realite olduğu bildirilmekle birlikte onaylanmamış, sihir yapmak küfür kabul edilmiş ve sihrin aslı itibariyle şeytanların meşgul oldukları bir uğursuz iş olduğu vurgulanmıştır.

Olağanüstü vasfı bakımından sihir ile mûcize arasında benzerlik bulunsa da aralarında farklar mevcuttur. Şöyle ki mûcize ilâhî bir fiildir, sihir ise sihirbazın işidir. Sihir birtakım teknik ve metotların kullanılmasıyla yapılabilen gizemli bir iştir ve bu yüzden herhangi bir ilim veya sanat gibi öğrenilip uygulanması mümkündür. Mûcize ise böyle değildir. Mûcize, peygamberlerin gerçek peygamber ve getirdikleri vahiylerin hak olduğunu ispat etmek ve inkârcıların muhalefetlerini önlemek amacını taşır. Sihirbazların böyle bir amacı yoktur. Onlar peygamber olduklarını ileri sürmez ve ilâhî bir din yaydıklarını söylemez. Son olarak mûcizelerin varlığını tasdik etmek bir iman şartıdır, sihrin olabileceğini benimsemek ise öyle değildir.

Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 1.

Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 1; "Tefsîr", 96/1; Müslim, "Îmân", 252.

bk. Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 1; "Cihâd", 11, 102; Müslim, "Cihâd", 74; Bekir Topaloğlu, *İslâm Tarihinden Yapraklar*, s. 39-43, 262.

Tehânevî, *Keşşāf*, "el-İstidrâc".

B. Topaloğlu – İ. Çelebi, *Kelâm Terimleri Sözlüğü*, "İhanet" md.

eş-Şuarâ 26/141-158.

el-Enbiyâ 21/67-70.

en-Neml 27/10.

A‘râf 7/107.

el-Mâide 5/114-115.

Âl-i İmrân 3/49

er-Rûm 30/1-5.

el-Feth 48/1-5, 27-28.

el-A‘râf 7/116-122.

el-Bakara 2/57, 60; el-A‘râf 7/160.

el-Mâide 5/112-115.

Âl-i İmran 3/123-128; el-Enfal 8/9-11.

el-A‘râf 7/59-64; Hûd 11/36-43; el-Enbiyâ 21/76-77.

el-A‘râf 7/65-93; Hûd 11/59-60, 65-67, 94-95.

el-A‘râf 7/80-84; Hûd 11/80-81; el-Enbiyâ 21/74.

el-A‘râf 7/136-137; el-İsrâ 17/103-104; Tâhâ 20/77-79.

Meryem 19/29-33.

Müslim “Fezâil”, 2; Tirmizî, “Menâkıb”, 3,5; İbn Hişam, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, I, 250.

Tirmizî “Menâkıb”, 3; İbn Hişam*, a.g.e.,* I, 171-173.

en-Neml 27/40.

Meryem 19/23-25.

el-Kehf 18/9-13.

Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübüvve*, s. 507.

Ebü'l-Muîn en-Nesefî, *Tebsıratü'l-edille,*, II, 107; Nûreddin es-Sâbûnî, *el-Bidâye fî usûli'd-dîn*, s. 116.

el-A'râf 7/182.

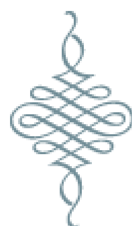
el-En'âm 6/44.

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* IV, 145.

el-Bakara 2/102.

bk. el-A'râf 7/116; Tâhâ 20/66.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HZ. MUHAMMED (S.A.S)’İN PEYGAMBERLİĞİ

Hz. Muhammed (s.a.s)’in son peygamber olduğuna inanmak müslüman olmanın temel şartlarından biridir. Bu husus birçok âyetle kesin olarak sabittir: “Muhakkak sen resûllerdensin”[118], “Muhammed Allah’ın resûlüdür”[119], “Muhammed (sıradan biri gibi) sizin erkeklerinizden herhangi birinin babası değildir, fakat o, Allah’ın resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur”[120] gibi. Öte yandan “Allah’a ve resûlüne iman edin”[121], “Allah’a, resûlüne ve indirdiğimiz Kur’an nuruna iman edin”[122] mealindeki bazı âyetlerde diğer iman esaslarının yanında Muhammed aleyhisselâmın peygamberliğine inanmanın da bir iman esası olduğu belirtilmiştir. Bu itibarla Hz. Muhammed (s.a.s)’in, Allah’ın kulu ve resûlü olduğuna inanmamak küfürdür: “Allah’a ve resûlüne inanmayan kimse şunu bilsin ki biz kâfirler için alevli bir ateş hazırlamışızdır.”[123]

XII. NÜBÜVVETİNİN DELİLLERİ

İslâm dışı çeşitli inanç ve düşünce grupları, Resûl-i Ekrem’in nübüvvetini veya son peygamber oluşunu ya da peygamberliğinin evrenselliğini inkâr etmişlerdir. Brahmanlar (Berâhime) gibi nübüvveti topyekün reddeden toplumlar onun peygamberliğini de inkâr etmiş; Hz. Îsâ’ya bağlılık iddiasında bulunan kimi çevreler Hz. Muhammed (s.a.s)’in sadece Araplar’a peygamber olarak gönderildiğini iddia etmiş, kimileri de nübüvvetin bittiğini fakat risâletin devam ettiğini ileri sürmüştür. Bu iddialar karşısında İslâm âlimleri Resûl-i Ekrem’in nübüvvetini çeşitli metotlarla ispat etmişlerdir. Bu doğrultuda onun peygamberliğini âyetlerle kanıtlayanların yanı sıra bazı bilginler mûcizelerin varlığından hareketle, bir kısmı ise önceki kutsal kitaplarda onun geleceğinden ve sıfatlarından bahsedilmesi, gelmesini gerektiren şartların uygunluğu, mûcizeleri, güzel ahlâkı ve nezih yaşayışı gibi hususlarla da ispatlamaya yönelmişlerdir.

A. Nübüvvetinden Önceki Deliller

1. Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelenmesi

Eski kutsal metinlerde Hz. Muhammed (s.a.s)’in ortaya çıkacağı yer ve zamanın, kendisine inanan müminlerin çeşitli vasıflarına dair bilgilerin yer alması onun gerçek peygamber olduğunun önemli delillerinden biri kabul edilmiştir. Çünkü asırlar öncesinden bir şahsın belli özellikleriyle geleceğini haber vermek normal insanların kendi çabalarıyla elde edebilecekleri bir bilgi değildir.

Son peygamberin nübüvveti hakkında Zerdüştîlik ve Budizm gibi dinlerin kutsal metinlerinde açıklamalar bulunmaktadır. Araştırmalara göre eski

devirlerden itibaren hemen bütün dinlerde bir kurtarıcının geleceği müjdesi verilmiştir. Meselâ Zerdüştlîğin kutsal kitabı Zend-Avesta'da "âlemlere rahmet" anlamına gelen Saoşyant adında bir şahsın insanlara rehber olarak gönderileceği, putları kıracağı, kezâ "halkı ayağa kaldıran" anlamında bir "Astvat Ereat"ın geleceği bildirilmiştir. Bu bilgiler, "Biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik"[124] mealindeki âyetle birebir örtüşmektedir. Ayrıca onun Mekke'yi fethettikten sonra Kâbe'yi putlardan temizlediği de tarihî bir realitedir.

Tevrat ve İncil'de de Hz. Muhammed (s.a.s)'e dair bilgiler yer almaktadır. Ancak öncelikle şunu belirtmek gerekir ki mevcut Tevrat ve İnciller'de onun ismi ve bazı vasıflarına ilişkin bilgiler bulunmakla birlikte kasıtlı tahripler, bazan da çeşitli dillere tercüme hataları sebebiyle bunlar bir dereceye kadar perdelenmiştir.

Nitekim Peygamber Efendimiz'in zamanından itibaren birçok insaf sahibi Ehl-i kitabın o zamanki Tevrat ve İnciller'de Resûlullah'a dair yer alan işaretlere dayanarak müslüman olmaları, ayrıca İslâm âlimlerinin Tevrat ve İncil'de Hz. Muhammed (s.a.s)'in adı, vasıfları, mesajları ve ashabına ait birçok işaret tespit etmesi her şeye rağmen bu kutsal kitaplarda söz konusu bilgilerin bulunduğunu göstermektedir.

Bundan dolayı Tevrat ve İnciller'deki bilgiler İslâm âlimlerinin ittifakıyla Resûlullah'ın nübüvvetini doğrulayan delillerden kabul edilmiştir. Şayet Tevrat ve İncil'de sözü edilen haberler bulunmasaydı, hem inkârcılar böyle bilgilerin bulunmadığını açıklayacak hem de bazı Ehl-i kitap âlimleri Hz. Peygamber'e inanmayacaktı. Ayrıca Kur'an'da yer alan, "Kendilerine kitap verdiklerimiz o peygamberi öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar"[125] mealindeki beyanın da bir anlamı kalmayacaktı. Aslında bir peygamberin getirdiği vahiyde kendisinden sonra gelecek peygamberi ve onun bazı vasıflarını bildirmesi mantıkî bir zarurettir.

Aksi takdirde gerçek peygamberi, bazı olağanüstü gösterilerde bulunan kâhin, sihirbaz ve sahte peygamberlerden ayırt etmek kolay olmayacaktır: "Hani Allah, peygamberlerden 'Ben size kitap ve hikmet verdikten sonra sizdeki gerçekleri tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz' diye söz almış, 'Kabul ettiniz ve ahdimi yüklendiniz mi?' dediğinde 'Kabul ettik' cevabını vermişlerdi"[126] mealindeki âyette işaret edildiği üzere Âdem'den itibaren her peygamber kendisinden sonra gelecek peygamberin alâmetlerini açıklamış, böylece onun zamanına yetişecek insanların kendi rehberlerini kolayca tanımaları mümkün olabilmiştir.

a. Tevrat'ta Müjdelenmesi

Bunların ilki Cenâb-ı Hakk'ın, Tevrat'ta Hz. İsmâil'in neslini çoğaltacağını vaat etmesidir: "Hâcer, Sâre'nin yanından kaçtı; Rabb'in meleği çölde sırlar pınarının başında onu buldu ve ona dedi: Senin zürriyetini çoğalttıkça çoğaltacağım..."[127]; "İsmâil'e gelince seni işittim, onu mübarek kıldım ve onu semereli edeceğim ve onu ziyadesiyle çoğaltacağım; on iki beyin babası olacak ve onu büyük millet edeceğim."[128] Allah Teâlâ, Hacer ve İsmâil'in Hicaz bölgesinde Kâbe'de yerleşmesini murat etmiş, İsmâil'in soyunu Araplar'la

çoğaltıp onu Araplar'ın peygamberi ve emîri yapmış, İsmâil'in soyundan da sadece Hz. Muhammed (s.a.s)'i peygamber göndererek o zamana kadar Arabistan'ın hicaz bölgesi çölünde sıkışıp kalmış olan İsmâiloğulları'nı dünyanın önemli bir hâkimi yapmış, böylece Hz. İbrâhim ve Hacer'e olan bu vaadini gerçekleştirmiştir.[129]

Tevrat'taki bir başka delil, Allah'ın, "Onlar için kardeşleri arasından senin gibi bir peygamber çıkaracağım ve sözlerimi onun ağzına koyacağım ve ona emredeceğim, her şeyi onlara söyleyecek"[130] şeklinde Hz. Mûsâ'ya yaptığı vaadidir. Buradaki "kardeşleri arasından" ifadesi Hz. İsmâil'i ve onun soyu olan Araplar'ı göstermektedir. Çünkü İsrâiloğulları, Hz. İshak'ın soyundan gelmiştir ve İshak'ın kardeşi de İsmâil'dir, İsmâiloğulları'ndan ise sadece Hz. Muhammed (s.a.s) peygamber olarak gönderilmiştir. Kezâ "senin gibi" sözü de Hz. Muhammed (s.a.s)'i ifade etmektedir. Çünkü Hz. Mûsâ'nın en belirgin özelliği müstakil şeriat getirmesi, yani kanun koyucu olmasıdır. Binaenaleyh gelecek peygamberin de Mûsâ gibi kanun koyucu olması gerekmektedir. Kanun koyuculuk noktasında Hz. Mûsâ'ya benzeyen peygamber ise Yûşa' veya Îsâ değil, Hz. Muhammed (s.a.s)'dir. Ayrıca metinde geçen, "Sözlerimi onun ağzına koyacağım" ifadesi de Hz. Muhammed (s.a.s)'e işaret etmektedir. Çünkü İncil'in muhtevası Îsâ'nın ağzına koyduğu Allah'ın sözleri değil, Hz. Îsâ'nın hayatı, vaazları ve havârilerinin yaptıkları işlerden söz eden bilgilerden ibarettir. Halbuki Hz. Muhammed (s.a.s)'e verilen Kur'an tamamıyla Allah kelâmıdır.

b. İncil'de Müjdelenmesi

İnciller'de Hz. Peygamber'le ilgili işaretlerin birincisi Yuhanna İncili'nde birkaç yerde geçen, günümüz İncil tercümelerinde daha çok "tesellici" veya "yardımcı" olarak çevrilen Parakletos'un vasıflarıdır. İlgili İncil metinlerinde şöyle denilmektedir: "Ben de Baba'dan dileyeceğim, O da sonsuza dek sizinle birlikte olsun diye başka bir yardımcı / Parakliti, gerçeğin ruhunu verecek…. Paraklit öyle bir Rûhulkudüs'tür ki Baba onu benim ismimle gönderecek."[131] "Babadan size göndereceğim yardımcı / paraklit yani Baba'dan çıkan gerçeğin ruhu geldiği zaman bana şahitlik edecek."[132] "Size gerçeği söylüyorum. Benim gitmem sizin hayrınızadır. Ben gitmezsem yardımcı / Paraklit size gelmez ama gidersem onu size gönderirim… O, yani gerçeğin ruhu gelince sizi bütün gerçeklere yöneltecek. Çünkü kendiliğinden konuşmayacak, yalnız duyduklarını söyleyecek ve gelecekte olacakları size bildirecek."[133]

Yuhanna İncili'nin çeşitli yerlerinde geçen Arapça yazımıyla "Faraklit"in aslı Yunanca'da Piriklitos'tur. Piriklitos Peygamber Efendimiz'in meşhur isimlerinden olan Ahmed kelimesinin karşılığıdır. İslâm âlimleriyle hıristiyanken müslüman olan Ali b. Rabben et-Taberî ve Abdülahad Dâvûd gibi araştırmacıların ittifakıyla "Paraklit" Hz. Muhammed (s.a.s)'i ifade eder. Ayrıca Abdullah Tercüman adını alan ilim adamının hıristiyanken müslüman olmasına "Paraklit" kelimesi vesile olmuştur.[134] Yine burada yer alan "… kendiliğinden konuşmayacak, yalnız duyduklarını söyleyecek ve gelecekte olacakları size bildirecek" şeklindeki ifadeler de Hz. Peygamber'e işaret etmektedir.

Resûlullah'ın kendiliğinden konuşmayacağı hususu, "O (Muhammed) arzusuna

göre konuşmaz, bildirdikleri vahyedilenden başka bir şey değildir”[135] mealindeki âyetlerle Kur’ân-ı Kerîm’de yer almıştır. Yine yukarıdaki metninde Îsâ’nın gitmesinden sonra gelecek olan peygamberin istikbalde olacaklardan haber vereceği bildirilmiştir. Hz. Îsâ’dan sonra gelen peygamber Hz. Muhammed (s.a.s)’dir. Onun gelecekle ilgili olarak Bizanslılar’ın İranlılar’a yenildikten birkaç yıl sonra onları yeneceği, Mekke’nin fethedileceği gibi bir kısmı Kur’an’da, bir kısmı da hadislerde yer alan birçok haberî mûcizesi vardır.

Hz. Dâvûd’a verilen Zebur’da da Resûlullah’a dair bilgilerin bulunması onun peygamberliğinin delillerindedir. Nitekim Zebur’da, “Sen insanların en güzelisin, lûtuf saçılmış dudaklarına, çünkü Tanrı seni sonsuza dek kutsamış. Ey yiğit savaşçı, kuşan kılıcı beline, görkemine, hamdine bürün. At sırtında hamdle ve zaferle ilerle, gerçek ve adalet uğruna sağ elin müthiş işler göstersin… Halk ayaklarının altına serilsin”[136]; “Rabbimiz büyüktür ve yalnızca O, övülmeye (mahmûd) değerdir. Tanrımızın kentinde ve O’nun dağında kutsal ve Muhammed olan vardır”[137]; “Allah, Siyon’dan bir Mahmud taçla (iklîl) göründü”[138] gibi ifadeler bulunmaktadır.

Bu ifadelerde “hamd, Muhammed, Mahmud” kelimeleri Hz. Peygamber’in isim ve sıfatlarını, diğer ifadeler de onun muzaffer olacağını, toplumları egemenliği altına alacağını ve adaleti tesis edeceğini açıkça göstermektedir. Yine metinde geçen “Siyon” kelimesi Araplar’ı, taç anlamında gelen Arapça “iklîl” nübüvveti, Mahmud ise Hz. Muhammed (s.a.s)’i ifade etmektedir. Çünkü Mahmud, onun isimlerinden biridir. Zebur’un Yunanca nüshasında ise Hz. Muhammed (s.a.s)’in peygamberliğiyle ilgili olarak Tanrı’nın Dâvûd’a şöyle dediği yer almaktadır: “Senden sonra şeriat sahibi bir peygamber göndereceğim ki onun nübüvvet güneşi doğuda ve batıda nur saçacak, ona ilk tâbi olan ümmet Arap kavmi olacak, inat ve muhalefet edenler zelil olacak, koyduğu prensiplere dünyanın melikleri itaat edecek, tebliğ ettiği din ve ahkâmı kıyamete kadar devam edecektir.”[139]

2. Ehl-i Kitabın Beklentileri

Resûl-i Ekrem gönderilmeden önce Arabistan’da yaşayan yahudi ve hıristiyanların Hicaz bölgesinde ortaya çıkacak bir peygamberin gelişini beklemeleri, onun nübüvvetinin önemli delillerinden biri olarak kabul edilmiştir. Kaynaklar, Hz. Mûsâ ve Îsâ’nın Hz. Muhammed (s.a.s)’in geleceğini müjdelediklerini, yahudilerin âhir zamanda geleceği bildirilen peygamber için Şam bölgesinden ayrılıp Hicaz bölgesine gittiklerini, Medine yakınlarında sağlam kaleler ve mevkiler inşa ettiklerini, fakat Resûl-i Ekrem’in ilk olarak Mekke’de zuhur edip Medine’ye hicret ettiği zaman ona karşı çıktıklarını kaydetmektedir.

Hatta Resûlullah nübüvvetle görevlendirilmeden önce, Medine’deki putperest Evs ve Hazrec Arap kabilelerine karşı Kurayzaoğulları ile Nadîroğulları yahudileri âhir zamanda yahudi soyundan bir peygamber gönderileceğini ve onun sayesinde onlara üstün geleceklerini söyleyerek gururlanmakta, kendi aralarında “Allahım! Vasıflarını Tevrat’ta bulduğumuz âhir zaman peygamberiyle bize yardım et!” diye dua etmekte, Arap müşriklere, “Bizim söylediğimizi tasdik edecek bir peygamberin gelme zamanı yaklaşmıştır, o zaman onunla birlikte

sizinle savaşıp galip geleceğiz" demekteydiler. Ne var ki bekledikleri peygamber Araplar içinden ve Hz. İsmâil soyundan gelince onu inkâr edip karşı çıkmışlardır.[140]

Kur'ân-ı Kerim'de de yahudilerin bu davranışı hakkında şöyle denilmektedir: "Yanlarındakini (Tevrat) tasdik etmek üzere Allah katından bir kitap (Kur'an) geldiğinde, daha önce kâfirlere karşı zafer isteyip durdukları halde, o bilip tanıdıkları peygamber kendilerine gelince onu inkâr ettiler..."[141] Medine'deki Evs ve Hazrec kabileleri beklenen bir peygamberin yakında çıkacağını yahudilerden duydukları için onun Arap soyundan geldiğini haber alınca çoğu müslüman olmuştu.

Yeni bir peygamberin yakında geleceği hususu hıristiyanlar tarafından da bilinmekte ve beklenmekteydi. Meselâ o sıralarda Şam'da bulunan Bizans Kralı Herakleios ile henüz müslüman olmamış Ebû Süfyân'ın konuşmaları buna işaret etmektedir. Heraklieios Ebû Süfyân'dan Hz. Peygamber hakkında bilgi aldıktan sonra, "Şayet dediklerin doğruysa üzerine bastığım bu topraklar O'nun eline geçecektir, ben bir peygamberin geleceğini bekliyordum, fakat onun Araplar'dan çıkacağını zannetmiyordum. Mümkün olsa onu ziyarete gider, ayaklarına su dökerdim"[142] demiştir. Bunun gibi Mısır Kralı Mukavkıs'ın Resûl-i Ekrem tarafından gönderilen elçiye, "Biz de bir peygamber çıkacağını bekliyor fakat onun Suriye'de ortaya çıkacağını zannediyorduk" şeklindeki sözleri de bu gerçeği pekiştirmektedir.

Öte yandan Câhiliye döneminde ölen Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ile Peygamber Efendimiz'in ilk eşi Hz. Hatice'nin akrabası hıristiyan Varaka b. Nevfel'in durumu da aynı şeyi kanıtlamaktadır. Hakikat arayışı içinde olan Zeyd b. Amr, Medine'ye giderek yahudilerle, ardından Suriye'ye giderek hıristiyanlarla görüşmüş, fakat onların tevhit inancından uzaklaştıklarını anlayınca arayışını sürdürmüş, bir rahibin kendisini Irak'taki sâlih bir kimseye yönlendirmesiyle oraya gidip adamı bulmuş, bu zat Zeyd'e Mekke'ye geri dönmesini, hak peygamberin orada çıkacağını söylemiştir. Ne var ki Zeyd Mekke'ye dönmüşse de Resûlullah'ın nübüvvetinden önce ölmüştür.[143]

3. Son Peygamberin Gelmesini Gerektiren Şartlar

Muhammed aleyisselâmın nübüvvetle görevlendirilmesi hidayet rehberine fazlasıyla ihtiyaç duyulduğu bir zamana denk gelmiştir. Kur'an'da, "Ey Ehl-i kitap! Peygamberlerin arkası kesildiği bir dönemde size resûlümüz geldi"[144] mealindeki âyetle ifade edildiği üzere bir önceki peygamber Hz. Îsâ'nın ardından altı asır geçtiği halde başka bir hidayet rehberi gelmemiş, hak ve bâtıl iyice birbirine karışmıştır. Böylece Resûlullah insanları arayış içinde şaşkın şaşkın dolaşmaktan ve cehalet içinde saplanıp kalmaktan kurtarmıştır. Onun mekân olarak en uygun yerde ortaya çıkması da nübüvvetinin bir başka göstergesidir.

Zira Hz. Peygamber'in görevlendirildiği Mekke şehri Arap yarımadasının ortasında, civar toplulukların sürekli irtibat içinde bulundukları merkezî bir konumda bulunuyordu. Son olarak, Arap toplumunun, Ehl-i kitaba olduğu gibi kendilerine peygamber gönderilmesi beklentisi içinde olmaları da Hz. Muhammed (s.a.s)'in nübüvvet delillerinden birini teşkil etmiştir. Araplar'ın

böyle bir beklenti içinde bulundukları şu âyet-i kerîme ile haber verilmektedir: “Kendilerine bir uyarıcı peygamber gelirse herhangi bir milletten daha çok doğru yola gireceklerine dair bütün güçleriyle Allah’a yemin etmişlerdi!”[145]

B. Nübüvvet Dönemindeki Deliller

1. Sema Kapılarının Şeytanî Varlıklara Kapanması

Hz. Muhammed (s.a.s) hem insanlara hem de cinlere gönderilmiş bir peygamber olduğundan onun mûcizeleri insanların yanı sıra cinlere ve şeytanlar gibi metafizik varlıklara da yönelik olmuştur. Allah resûlünden önceki dönemlerde şeytanlar ve cinler madde ötesi âleminde dolaşıyor, bazı vahiyleri dinliyor, bunlara birçok yalan ekleyerek gelecekten haber vermeye kalkışan kâhinlere ulaştırıyorlardı.

Son peygamber nübüvvetle görevlendirilince şeytanlarla cinlerin bu fonksiyonları kaldırılmış, teşebbüste bulundukları her seferinde üzerlerine şihaplar (akan yıldızlar, alev demetleri) fırlatılarak engellenmişlerdir. Bu gerçek Kur’an’da, “Onlar da (kötü cinler ve kâhinler) sizin zannettiğiniz gibi artık Allah’ın hiç kimseyi peygamber olarak göndermeyeceğini zannetmişlerdi. Doğrusu biz cinler göğü yokladık fakat onu güçlü muhafızlar ve alev demetleriyle dopdolu bulduk. Halbuki biz dinlemek için göğün bazı yerlerine otururduk. Şimdi ise dinlemek isteyen herkes etrafında kendisini gözetleyen bir alev huzmesi buluyor. Bilmiyoruz, acaba yeryüzündekilere kötülük mü murat edilmiş, yoksa rableri onlara bir hayır mı dilemiştir?”[146] beyanlarıyla ifade edilmiş, böylece Kur’an vahiylerinin mûcizevî bir şekilde korunduğu bildirilmiştir.[147]

Burada görüldüğü gibi gök cisimlerinin mânevî bir iş için kullanılması garipsenecek bir husus değildir, zira “Yemin olsun ki biz dünya semasını kandillerle donattık ve onları şeytanlara atılan taşlar yaptık”[148] beyanıyla yıldızların bazı mânevî fonksiyonlarda kullanıldığı belirtilmiştir. Şimdilerde ise istenmeyen dinlemelere karşı bazı özel sinyal bozucularının devreye sokulduğu bilinmektedir.

2. Ehl-i Kitabın Son Peygamberi Tanıyıp Bilmesi

Hz. Muhammed (s.a.s) peygamber olarak görevlendirildiğinde Ehl-i kitap âlimleri onun gerçek peygamber olduğunu anlamıştır. Çünkü Kur’ân-ı Kerim’de, “Kendilerine kitap verdiklerimiz onu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Buna rağmen içlerinden bir grup bile bile gerçeği gizlerler”[149] buyurulmasına rağmen söz konusu âlimler bu beyanı yalanlayamamış, üstelik içlerinden bazıları bunun üzerine müslüman olmuştur.

Hz. Ömer yahudi âlimi Abdullah b. Selâm’a gerçekten Resûlullah’ı evlâtları gibi tanıyıp tanımadıklarını sorduğunda Abdullah, “Ben onu oğlumu bildiğimden daha iyi bilirim; onun hak peygamber olduğunda şüphe yoktur ama evlâdıma gelince belki annesi bana ihanet etmiş olabilir” diye karşılık vermiş, bu cevap karşısında Ömer, memnuniyetini, onu alnından öpüp tebrik etmek suretiyle göstermiştir.[150]

Yine müslüman olmadan önce Tevrat’ı okuyup inceleyen Abdullah b. Amr b.

Âs, “Muhakkak ki biz seni şahit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik, ta ki siz (ey müminler) Allah’a ve O’nun peygamberine iman edesiniz, resûlüne yardım edesiniz”[151] ve “Ey peygamber! Gerçekten biz seni bir şahit, müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik; Allah’ın izniyle O’na bir davetçi ve nur saçan bir kandil olarak görevlendirdik”[152] mealindeki âyetlerde yer alan Resûlullah’a ait vasıfların Tevrat’ta zikredildiğini belirterek şöyle demiştir: “Kur’an’daki bu âyetler Tevrat’ta şu şekildedir: ‘Ey peygamber! Biz seni şahit, müjdeci ve ümmîlerin (okuma yazma bilmeyenler) sığınağı olarak gönderdik. Sen benim kulum ve peygamberimsin. Ben sana, ‘Mütevekkil’ adını verdim. Mütevekkil sert, kaba ve yaygaracı değildir. Kötülüğe kötülükle mukabele etmez, ancak affeder ve bağışlar. Allah onu dünya hayatından almadan önce kendisi sayesinde eğri milletleri doğrultacak, yine onunla kör gözleri, sağır kulakları ve perdeli kalpleri açacaktır.”[153]

Ehl-i kitabın son peygamberi tanıyıp bilmesi konusuna şunları da eklemeliyiz: Kur’ân-ı Kerim’de Hz. Muhammed (s.a.s)’in nübüvvetini tasdik edip haber verme konusunda önceki peygamberlerden söz alındığı beyan edilmektedir: “Allah, peygamberlerden, ‘Ben size kitap ve hikmet verdikten sonra bunları tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz’ diye söz almış; ‘Kabul ettiniz ve bu ağır antlaşmamı yüklendiniz mi?’ dediğinde ‘Kabul ettik’ cevabını vermişlerdi. Bunun üzerine Allah, ‘O halde şahit olun, ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim’ buyurmuştu.”[154]

Âlimlerimizin çoğunluğuna göre “peygamberlerden alınan söz”den kasıt, önceki peygamberin bir sonrakini tasdik etmesidir.[155] Burada peygamberler tarafından verilen söz hem kendileri hem de ümmetleri adına Hz. Muhammed (s.a.s)’e iman ve yardımdan ibarettir. Aslında bir peygamberin kendisinden sonra gelecek olan peygamberin bazı özelliklerini bildirmesi tabii bir şeydir; hatta insanların o peygamberi tanımalarına kolaylık sağlaması, ayrıca onun sihirbaz, kâhin ve benzeri kişilerden kolayca ayırt edilebilmesi için mantıkî bir zarurettir. Hz. Peygamber’in, “Şayet Mûsâ hayatta olsaydı bana uymaktan başka bir çaresi / seçeneği olmazdı” sözü bu gerçeği dile getirmektedir.[156]

Kur’ân-ı Kerim’de zikredildiği üzere Hz. Îsâ’nın, Resûlullah’ın geleceğini ümmetine müjdelemiş olması da nübüvvetin önemli delillerinden birini teşkil eder: “Hani bir zamanlar Meryemoğlu Îsâ şöyle demişti: ‘Ey İsrâiloğulları! Ben size gönderilmiş Allah’ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat’ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim”[157] “Ahmed”, Resûl-i Ekrem’in önceki kutsal kitaplarda geçen isimlerinden biridir, Resûlullah kendisine özgü beş ismini açıklarken bu ismi de zikretmiştir.”[158]

3. Ehl-i Kitabın Hz. Muhammed (s.a.s)’le Lânetleşmekten Kaçınması

Allah resûlünün peygamber olarak gönderilmesinden sonra yahudi ve hıristiyanlarla zaman zaman fikrî tartışmalarda bulunup onlara karşı meydan okuması, haksız olan ve yalan söyleyenin helâk olması için lânetleşmeye (mübâhele) çağırması, şayet kendileri haklı ise ölmeyi temenni etmeleri çağrısında bulunması fakat onların bundan kaçınması hem onun gerçek

peygamber olduğunu, hem de bu gerçeğin onlar tarafından bilinmekte bulunduğunun önemli delillerinden biridir.

Nitekim Resûl-i Ekrem, Medine'de, "Hz. Îsâ'nın babasız dünyaya geldiğini Kur'an da kabul ettiğine göre Îsâ Tanrı olmalıdır" iddiasında bulunan Necran hıristiyan heyetine, Îsâ'nın da diğer peygamberler gibi Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu bildirmiş, sonra da bu konuda yalan söyleyene Allah'ın lânet etmesi için birlikte beddua etmeyi (lânetleşme) teklif etmiş, fakat heyet buna cesaret edememiştir.

Bu husus Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: "Sana bunca ilim geldikten sonra seninle bu konuda tartışanlara de ki: Gelin, sizler ve bizler de dahil olmak üzere siz kendi çocuklarınızı biz kendi çocuklarımızı, siz kendi kadınlarınızı biz de kendi kadınlarımızı çağıralım, sonra Allah'tan yalancılar üzerine lânet etmesi için birlikte dua edelim."[159]

4. Hz. Peygamber'in Kişisel Özellikleri

a. Soyunun Seçkinliği ve Bedensel Özellikleri

Cenâb-ı Hak "Allah birbirinden gelme bir nesil olarak Âdem'i, Nûh'u İbrâhim ailesi ile İmrân ailesini seçip âlemlere üstün kıldı"[160] mealindeki âyet-i kerîmede kendi elçilerini seçkin sülâlelerden gönderdiğini bildirmiştir. Hz. Muhammed (s.a.s) de seçilmişlerden olan İbrâhim soyundan gelmiştir. Allah resûlünden nakledilen bir hadisin meali de şöyledir: "Ben, şu içinde bulunduğum dönemde ortaya çıkıncaya kadar devirden devire, aileden aileye intikal ederek Âdemoğulları'nın en temiz ve en hayırlıları içinden seçilerek gönderildim."[161]

Muhammed aleyhisselâmın sülâlesini çok iyi bilen Mekke müşrikleri, onun asil bir sülâleden geldiğini inkâr etmemişlerdir. Bizans Kralı Heraklieios ile o dönemde henüz müslüman olmamış Ebû Süfyân arasında geçen konuşmada kral, Ebû Süfyân'a Muhammed'in nesebini sormuş, onun şerefli bir sülâleye bağlı olduğu cevabını alınca Heraklieios, "Peygamberler, kavimleri içinde böyle soylu ailelerden gönderilir" ifadesini kullanmıştır.[162]

Allah resûlünün beden yapısının dengeli, yüzünün güven ve huzur telkin edici olduğu bütün şemâil kitaplarında kaydedilmektedir. Onun çehresinin bu etkileyiciliğinden dolayıdır ki yahudi âlimlerinden Abdullah b. Selâm, kendisini ilk görüşünde, "Bu asla yalancı bir sima olamaz"[163] demiş ve bir süre sonra müslüman olmuştur.

b. Ümmîliği

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin okuması yazması olmayan bir toplum içinde doğup büyüdüğü, hayatı boyunca eğitim öğretim görmediği, sözlü gelenek yoluyla şiirle de meşgul olmadığı hususu âyet, hadis ve tarihî olgularla sabittir.

Böyle bir zatın kırk yıl süren nübüvvet öncesi hayatından sonra birdenbire ortaya çıkıp, o gün için bilinmesi imkânsız olan birçok gerçeği ifade etmesi, geçmiş toplum ve peygamberlerin yanı sıra gelecekle ilgili konularda da bilgiler vermesi, ayrıca bu hususları Arap edip ve belâgatçılarına meydan okuyacak bir

edebî üslûpla anlatması büyük mûcizelerden birini teşkil eder. İşte bu durum, onun, vahiy ürünü diye söylediği şeylerin gerçekten Allah'ın kelâmı, kendisinin de O'nun peygamberi olduğunu şüphe bırakmayacak şekilde ortaya koymaktadır.

Aksi takdirde okur yazar olmayan ümmî bir zatın, söz söylemesini bilen, şiir ve belâgatta üst düzeyde bulunan müşrik Araplar bir yana, dinî bilgiye ve yazılı kültüre sahip yahudi ve hıristiyanlar tarafından yalanlanmadan, yanlışlar ileri sürmeden durumunu yirmi üç yıl sürdürmesi, üstelik kendisini inkâr edenleri getirdiği vahiy hakikatleri karşısında âciz bırakması mümkün değildir. Kur'an'da "Sen bundan önce ne bir yazı okur ne de elinle yazabilirdin. Böyle olsaydı bâtıla uyanlar bundan kuşkulanırdı"[164] buyrularak bu husus dile getirilmiştir.

c. Üstün Kişilik ve Ahlâkî Özellikleri

Hz. Peygamber'in çocukluğundan itibaren hayatını istikamet içinde geçirdiği, üstün ahlâk ve karaktere sahip olduğu, bu özelliklerinde hiçbir değişikliğin meydana gelmediği dönemin inkârcıları tarafından bile kabul edilmiş ve tevâtür yoluyla sabit olmuş tarihî bir realitedir. Bu hususu İslâm âlimleri nübüvvetinin en büyük delillerinden kabul etmiş ve Allah resûlünün ahlâkî mûcizesi diye nitelendirmişlerdir.

Resûl-i Ekrem'in merhameti, cömertliği, tevazuu, sabrı, kendisiyle kolay geçinilebilen yumuşak huylu (halim) oluşu, dünyaya önem vermeyişi, davasındaki samimiyet ve azmi, şecaati, adaleti, Allah'a karşı tâzim ve hürmeti gibi vasıfları onun üstün kişilik ve ahlâkına örnek verilegelmiştir.[165] Bu konuda Cenâb-ı Hakk'ın, "Muhakkak ki sen yüce bir ahlâka sahipsin"[166] mealindeki beyanını da zikretmeliyiz.

5. Mûcizelerinin Peygamberliğine Delâleti

Nübüvveti kıyamete kadar bütün zaman ve mekânları, insanları ve cinleri kapsadığı için Resûl-i Ekrem'in mûcizeleri çeşitli olmuş, önceki peygamberlere verilenlerin benzerleri, hatta Kur'an gibi daha mükemmeli ona lutfedilmiştir. Söz konusu mûcizeler genel olarak aklî/mânevî, hissî/maddî ve haberî olmak üzere üçe ayrılmıştır.

a. Aklî / Mânevî Mûcizeleri

İslâm âlimleri son peygamber Muhammed aleyhisselâmın nübüvvetini kanıtlayan ve kıyamete kadar varlığını sürdürecek olan en büyük mûcizenin Kur'ân-ı Kerim olduğunu ittifakla kabul etmişlerdir. Kur'an'ın sürekli olarak insanların önünde bulunmuş olması, onu, önceki peygamberlerin ve Resûlullah'ın diğer mûcizelerinden ayırmaktadır. "Sen -ey Muhammed- bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle yazabilirdin. Öyle olsaydı bâtıla uyanlar şüpheye düşebilirlerdi.

Şu bir gerçek ki o Kur'an, kendilerine ilim verilenlerin sinelerinde yer eden apaçık âyetlerden ibarettir. Âyetlerimizi sadece zalimler inkâra kalkışır. Onlar, 'Muhammed'e rabbinden daha başka mûcizeler indirilmeli değil miydi?' derler. De ki mûcizeler ancak Allah'ın katındadır. Ben ise yalnızca apaçık bir uyarıcıyım. Karşılarında sürekli okunup duran bu kitabı sana indirmemiz onlara yetmedi

mi?”[167]

Resûl-i Ekrem de, “Kendisine insanların inanacağı kadar mûcize verilmeyen hiçbir peygamber yoktur. Bana ise fazla olarak Allah’ın vahyettiği (Kur’an) verilmiştir”[168] buyurmuştur.

Kur’ân-ı Kerim çeşitli açılardan mûcizedir. Öncelikle onun kendisi bir bütün olarak üslûp ve belâgat açısından mûcize olduğu gibi, cümle dizilişi o zamana kadar bilinen Arap nesirleri, atasözleri, vecizeleri ve şiirlerine hiç benzemeyecek ölçüde olağanüstü olması açısından da mûcizedir. Zira ümmî Muhammedü’l-emîn’in iki dudağının arasından çıkan bir metne, şiir ve belâgatta ileri seviyede bulunan Mekke müşrikleri, yazılı kültür ve edebiyata sahip olan ve içlerinde birçok âlim bulunan Ehl-i kitap herhangi bir nazîre getirememiştir. İkinci olarak diğer mûcizler tarihte belli bir zaman ve mekânda oluşup bitmişken Kur’ân-ı Kerim her türlü tahrif ve tahripten korunarak varlığını sürdürmektedir. Onun tamamı şöyle dursun on sûresi, hiç olmazsa bir sûresinin bile cinler ve insanlar tarafından taklit edilememesi de ayrı bir mûcizedir.[169]

Gerek Arap müşrikleri gerek yahudi ve hıristiyanlar, Kur’an’a benzer bir metin meydana getiremedikleri içindir ki canları pahasına savaşa girişmiş ve birçoğu ölüp gitmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki 6000 küsür kısa ve uzun âyetten, başka bir ifade ile 600 mushaf sayfasından oluşan Kur’ân-ı Kerim’i ana dili Arapça olmayan, dokuz - on yaşlarındaki bir çocuğun ezberlemesi de ona has bir fevkalâdeliktir.

b. Hissî / Maddî Mûcizeleri

Hz. Peygamber’in bir kısmı Kur’an’da, çoğu hadislerde yer alan hissî mûcizeleri de bulunmaktadır. Bunlara hissî veya maddî denilmesinin sebebi duyularla algılanabilmeleridir. Hissî mûcizelerinin özellikleriyle ilgili olarak şunları söylemek gerekir. Resûlullah’ın hissî mûcizeleri her yerde ve herkesin gözü önünde gerçekleşmemiş, daha ziyade sınırlı sayıdaki insanlar önünde cereyan etmiştir. Bu durum konuyla ilgili hadis rivayetlerinin tek kişiden gelmesine ve rivayet farklılıklarına yol açmıştır.

Şayet Resûlullah her zaman ve herkesin önünde maddî mûcize göstermiş olsaydı akıl, irade ve ilâhî teklifin hikmeti kalmayacak, iradeleri ellerinden alınan insanlar bir mânada iman etmeye zorlanmış olacak, bunun neticesinde kulluk mükellefiyeti ve imtihan sırrı ortadan kalkacaktı. Meselâ ayın ikiye ayrılması (inşikāku’l-kamer) gibi büyük bir mûcize gecenin belli vaktinde, kısa bir zaman içinde, az sayıda kişinin gözleri önünde meydana gelmiş ve neticede hem olaya şahit olanlar hem de sonradan gelecekler için iradenin önü kesilmemiştir.

Resûl-i Ekrem’in mûcizelerinin bir kısmı yalan söylemek üzere anlaşmaları mümkün olmayan kalabalık bir topluluk tarafından mütevâtir olarak nakledilmiştir. Bazıları ise bu seviyede nakledilmemişse de diğer sahâbîlerin buna itiraz etmemesi sebebiyle tevâtür gibi kesinlik kazanmıştır. Bu mûcizelerden tek tek her birinin meydana gelişi mütevâtir haber gibi kesin değilse de bu tür mûcizelerin toplamı farklı zaman ve mekânlarda Hz. Muhammed (s.a.s)’in elinde mûcizelerin zuhur ettiğine dair kesin bilgi ifade

etmektedir.

Bu gibi hususlardan hareketle Ehl-i sünnet kelâmcıları, Hz. Peygamber'in hissî mûcizelerinin ortak bir paydada birleşmesini dikkate almış ve "mânevî mütevâtir" seviyesinde kesinlik vasfı kazandıklarını kabul etmiştir. Zira bir yerde ayın yarılması, başka bir yerde taşın konuşması, diğer yerde hurma kütüğünün inlemesi gibi olağanüstü hissî olayların toplamı mûcizelerin vuku bulduğuna dair kesin veya ona yakın bir bilgi ifade eder.

1. İsrâ ve Miraç Mûcizesi

Resûlullah'ın en büyük hissî mûcizelerindendir. Kur'ân-ı Kerim'de, "Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu, Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah, noksan sıfatlardan münezzehtir"[170] mealindeki âyetle isrâ mûcizesine, Necm sûresindeki beyanlarla da[171] miraç mûcizesine dikkat çekilmiştir.

İlgili naslardan anlaşıldığı üzere bir gece Resûl-i Ekrem, Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürülmüş, oradan da Necm sûresinde işaret edildiği (53/8-11) ve detayları sahih hadis kaynaklarında yer aldığı üzere[172] rabbü'l-âlemînin huzuruna yükselmiş, yüce âlemde peygamberlerle selâmlaşmış, melekleri, cenneti ve cehennemi görmüş, dönerken de müminlerin miracı olan beş vakit namazı hediye olarak getirmiştir.

İslâm âlimleri sözü edilen İsrâ âyetiyle açık olarak sabit olduğundan isrâ olayına inanmanın şart, inkârının küfür, miraç olayının ise âyetle açık olarak sabit olmadığı için inkârının küfür olmadığına, ancak sahih hadisler ve icmâ ile sabit olduğu için reddedilemeyeceğine, bu sebeple de reddinin bidat olduğuna karar vermişlerdir.[173]

2. Ayın Yarılması

Başta sahâbe ve tâbiin olmak üzere Ehl-i sünnet âlimleri ayın ikiye yarılması hadisesini Allah resûlünün hissî mûcizelerinden biri olarak kabul etmişlerdir.[174] Ayın ayrılması (inşikāku'l-kamer) olayına, "Saat yaklaştı ve ay yarıldı; fakat onlar hâlâ bir âyet görseler yüz çevirip 'Bu eskiden beri devam ede gelen bir sihirdir' derler"[175] mealindeki âyetlerde işaret edilmiştir. Bu mûcize hadis kriterleri açısından meşhur-sahih derecesinde görülmüştür. Buna göre Resûlullah bir gece birkaç ashabıyla birlikte Mina'da iken ay ikiye ayrılarak dağın iki tarafında görülmüş, Hz. Peygamber yanındakilere "Şahit olun" buyurmuştur.

Olaya tanık olan Mekkeli müşrikler, "Muhammed bizi büyüledi" diyerek mûcizeyi inkâr etmiş, sonra da, "Eğer Muhammed aya büyü yaptıysa büyüsü dünyayı kaplayacak değildir, diğer beldelerden gelenlere soralım" diyerek civardan gelenlere sormuşlar, onlar da gördüklerini belirtmişler, fakat müşrikler yine de inanmamışlardır.[176]

Bu olayın Arabistan'ın her tarafından görülmemesi sebebiyle gerçek olmadığı ileri sürülemez. Çünkü ay ve güneş tutulmaları gibi gök olaylarının dünyanın yuvarlaklığı, meridyen farklılıkları, havanın berrak olmayışı gibi sebeplerle her yerden görülmediği bilinen bir husustur. Üstelik diğer hissî mucizelerde de olduğu gibi bu olay herkese değil, o esnada orada bulunanlara gösterilmiştir.

Bununla birlikte ayın yarılmasıyla ilgili âyetin kıyametin yaklaşması ve kâinat düzeninin bozulması sebebiyle gelecekte yaşanacak bir olaya işaret ettiğine dair farklı izahlar da vardır. Bu durumda geçmişte ayın ikiye ayrıldığına açıkça delâlet etmediği, başka mânalara da gelebileceği için sözü edilen âyetin muhtevası zann-ı galip ifade etmektedir. Bu yüzden inkârının küfür değil, bidat konumunda bulunduğu ifade edilmiştir.

3) Dualarının Kabul Edilmesi

Cenâb-ı Hakk'ın seçkin kullarını diğer insanlardan ayırt eden hususlardan biri de onların dua veya beddualarını kabul etmesidir. Allah Teâlâ gönderdiği peygamberlerin dualarını kabul etmiş, bu dualara icabet etmemek suretiyle elçilerini toplum içinde mahcup düşecek bir pozisyonda bırakmamıştır. Bu gerçek Kur'ân-ı Kerim'de yer alan peygamber kıssaları ve dualarında kendini göstermektedir.

Son peygamber Muhammed aleyhisselâmın dualarının kabul edildiğini sadece müminler değil, inkârcılar dahi benimsemiş ve onun bedduasından korkmuşlardır. Meselâ Allah resûlü Mekkeli müşriklerin isyankârlığından dolayı, "Allahım! Yûsuf dönemindeki yedi yıl kıtlık gibi onları da yedi sene kıtlığa uğrat" diye beddua etmiş, bunun üzerine kuraklık baş göstermiş, hatta Mekkeliler kemik ve deri parçalarını yiyecek duruma düşmüş, o sıralarda müşrik olan Ebû Süfyân kıtlığın kalkması için Resûl-i Ekrem'den dua etmesini istemiş, dua edince de yağmur yağmıştır.[177]

Öte yandan Hayber Kalesi'nin fethi esnasında Hz. Ali'nin ağrıyan gözlerine Resûlullah elini ağzına götürüp hafifçe ıslattıktan sonra gözlerine sürüp dua etmiş, Ali'nin gözleri derhal iyileşmiştir[178]; Resûlullah'ın şahıslara yaptığı özel duaları da kabul olunmuştur. Meselâ O, Abdullah b. Abbas için "Allahım! Abbas'a kitabı öğret"[179] diye dua etmiş, Abdullah bu duanın bereketiyle İslâmî ilimlerde sahâbenin en büyük âlimlerinden biri olmuştur.

4. Hurma Kütüğünün İniltileri

Asr-ı saâdet'in Medine döneminde Hz. Peygamber namazları Mescid-i Nebevî'de kıldırır, hutbelerini bir hurma kütüğünün üzerine çıkıp irat ederdi. Mescid-i Nebevî'ye minber yapıldıktan sonra Resûl-i Ekrem oraya çıkıp hutbe okumaya başladığında sözü edilen hurma kütüğünden iniltiye benzer sesler duyulmuş, Resûlullah kütüğün yanına gidip elini okşar gibi üzerinde gezdirince iniltiler kesilmiştir.[180]

c. Haberî Mûcizeleri

Allah resûlünün Kur'an'da ve hadislerde yer alan, bir kısmı kendi döneminde, bir kısmı da âhirete irtihalinden sonra gerçekleşen, geçmişe ve geleceğe ilişkin birçok mûcizesi bulunmaktadır. Öncelikle şunu vurgulamak gerekir ki Kur'ân-ı Kerim'de yer alan peygamber kıssalarındaki şahıslar, olaylar, toplumlar ve mekânlar hakkında verilen bilgiler onun nübüvvetinin en büyük mûcizelerinden kabul edilmiştir. Çünkü ümmî olması ve hiçbir araştırma yapmamasına rağmen geçmiş peygamberlerin hayatı ve ümmetlerine ait kıssaları, İblis, melekler, cinler

gibi metafizik varlıkların ve Zülkarneyn, Kārun, Hâmân, Firavun gibi şahısların konuşma tarzları, içlerinde besledikleri duygu, düşünce ve psikolojik durumlarına varıncaya kadar hallerini teferruatıyla anlatmış, verdiği bilgilerin şimdiye kadar herhangi bir yanlışlığı da ortaya konulamamıştır. Üstelik Hz. Peygamber bu gibi hususları sadece tasvirî olarak anlatılan tarihî sahneler gibi değil, fevkalâde mâna zenginliği, eşsiz bir belâgat ve fesâhat, görülmemiş bir üslûp güzelliğiyle nakletmiştir.

Gerek Kur'an'da gerekse hadis rivâyetlerinde haberî mûcizeler alanına giren çeşitli örnekler bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'de Mekke'nin fethinden önce, şartların müslümanların aleyhine gibi göründüğü Hudeybiye Antlaşması'nın hemen ardından yahudi yerleşim bölgesi Hayber Kalesi'nin, ardından da Mekke'nin fethedileceği, müslümanların güven içinde Mescid-i Haram'a girecekleri ve İslâm'ın bütün dinlere üstün geleceği kesin biçimde müjdelenmiştir.[181]

Yine Hz. Peygamber Ahzâb Savaşı'nı, vahyin bir türü olan rüyasında görüp, önceden haber vermiş, müslümanları bu tehlikeye karşı uyarmış, Kureyş ileri gelenlerinin yönetiminde müttefik Arap kabileleri saldırdıklarında müslümanlar paniğe kapılmamış, aksine Resûlullah'a olan iman ve bağlılıkları güçlenmiştir. Bu konuda Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur: "Müminler düşman birliklerini gördüklerinde 'İşte bu, Allah ve resûlünün bize önceden bildirdiği şeydir, Allah ve resûlü doğru söylemiştir' dediler."[182]

Yine Resûl-i Ekrem kendisinden yaklaşık 2500 yıl önce yaşamış Firavun'un cesedinin sonrakilere ibret olsun diye denizden çıkarılıp korunacağını Allah'ın vahyetmesi sayesinde bilerek Kur'an âyeti çerçevesinde ilân etmiştir: "(Ey Firavun!) Senden sonra geleceklere ibret olman için, bugün cesedini cansız olarak kurtaracağız. Ne var ki insanların çoğu âyetlerimizden gafildir."[183]

Hadislerle sabit olan bazı haberi mûcizelere gelince, Resûl-i Ekrem'in Bedir Savaşı'nda düşman ordusundan kimlerin nerede öleceklerini eliyle tek tek işaret ederek önceden haber vermesi ve bildirdiği şekilde gerçekleşmesi[184]; Hz. Ömer ve Osman'ın şehit edileceğini[185], Ehlibeyt'ten kendisinden sonra ilk vefat edenin kerîmesi Hz. Fâtıma olacağını [186], hanımları içinden Zeyneb'in ilk önce öleceğini bildirmesi [187]; Hz. Peygamber'in, "Seni azıtmış bir topluluk öldürecek" diye haber verdiği Ammâr b. Yasîr'in, Resûlullah'ın âhirete irtihalinden sonra Hz. Ali'nin ordusu içinde Muâviye ile savaşırken Sıffîn'de şehit edilmesi[188] bu tür mûcizelerinden bazılarıdır.

Yine bu türden olmak üzere Hz. Peygamber, Şam'ın ashap tarafından fethedilip kisrâ ile kayserin hazinelerinin elde edileceğini, Hayber Kalesi'nin Hz. Ali'nin eliyle fethedileceğini, İstanbul, Mısır, Hindistan, Kudüs ve Kıbrıs'ın da fethedileceğini haber vermiş ve bunlar aynen gerçekleşmiştir.[189] Üstelik o, geleceğe dair verdiği haberlerde hiçbir zaman "zannederim, umarım, tahmin ederim, büyük ihtimalle" gibi zan taşıyan ifadeler değil, daima "olacak, göreceksiniz, yapacaksınız" şeklinde net ve kesin beyanlar kullanmıştır.

XIII. PEYGAMBERLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ

A. Son Peygamber Olması

Hz. Muhammed (s.a.s)'in son peygamber olduğu hususu âyet, hadis ve ümmetin icmâı ile sabittir. Bu gerçek aynı zamanda tarihî ve sosyolojik bir realitedir. Ondan sonra gerek müslümanlardan, gerekse diğer milletlerden peygamber zuhur etmemiştir. Çeşitli zamanlarda peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkanların bulunması bu gerçeği değiştirmemiştir, çünkü böyleleri iddialarını kanıtlayamamış, bu yüzden ciddiye alınmamış, yalancı, maceracı veya sahte peygamber diye vasıflandırılmışlardır.

Kur'ân-ı Kerim'de, "Muhammed siz erkeklerden herhangi birinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur"[190] mealindeki âyetle onun son peygamber olduğu bildirilmiştir. "İşte bugün sizin dininizi ikmal ettim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım, sizin için din olarak İslâm'ı seçip beğendim"[191] mealindeki âyet de aynı hususu pekiştirmiştir. Şu ilâhî beyan da aynı konumdadır: "İslâmiyet'ten başka din arayan kimse iyi bilsin ki bu, ondan kabul edilmeyecek ve böylesi âhirette ziyan edenlerden olacaktır."[192]

Söz konusu âyetlerin yanı sıra bizzat Resûlullah da kendisinden sonra peygamber gönderilmeyeceğini çeşitli vesilelerle bildirmiştir. Meselâ bir beyanlarında, "Risâlet ve nübüvvet kesilmiştir, benden sonra artık hiçbir resûl ve nebî yoktur" demiş[193]; diğer iki beyanında ise "Ben Muhammedim, ben Ahmedim, ben mâhîyim çünkü küfrü sileceğim, ben hâşirim çünkü benden sonra insanlar mahşerde toplanacaktır, ben âkıbım, benden sonra peygamber gelmeyecektir"[194] ve "… Benden sonra hiçbir peygamber gelmeyecektir" buyurmuştur.[195] İlgili naslar ve din âlimlerinin icmâ ile sabit bir hakikat olduğundan Hz. Muhammed (s.a.s)'in son peygamber olduğunu kabul etmemek müslüman olmakla bağdaştırılamayan bir davranıştır.

B. Hayatının ve Getirdiği İlâhî Kelâmın Korunması

Son peygamber Muhammed aleyhisselâmın hayatı çocukluğundan itibaren her türlü tehlikeden korunmuş, kendisine gönderilen son ilâhî vahiy de tahrip, tahrif ve ortadan kaldırma çabaları karşısında Cenâb-ı Hak tarafından muhafaza edilmiştir. Bu durum onun hak peygamber olduğunun delillerinden kabul edilmiştir.[196]

Yetim ve öksüz olarak büyüyen Hz. Muhammed (s.a.s) o dönemdeki olumsuz şartlar altında ruh, akıl ve beden açısından sağlıklı bir şekilde hayatını sürdürmüş ve olgunluk çağına gelmişti. Bu hususa işaret eden ilâhî beyan şöyledir: "Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı. Gerçekten senin sonun başlangıcından daha iyi olacaktır. Pek yakında rabbin sana verecek, sen de memnun olacaksın. O, seni yetim bulup barındırmadı mı, şaşırmış bulup yol göstermedi mi? Seni fakir bulup zengin etmedi mi?"[197]

Öte yandan tarih boyunca gelmiş geçmiş nice peygamber kendi kavimleri tarafından öldürülmesine rağmen Resûlullah'ın hayatı birçok tehlikeden korunmuştur. Kur'ân-ı Kerim'in bu hususla ilgili beyanlarından birinin meali şöyledir: "De ki Allah'ın ilâhlığına ortak koştuğunuz putları çağırın, sonra istediğiniz tuzağı kurun ve bana göz bile açtırmayın. Şüphesiz benim koruyucum

bu kitabı indiren Allah'tır. O, bütün sâlih kullarını görüp gözetendir."[198]

Hz. Peygamber'in hayatı çeşitli, inkârcı şahıs ve çevrelerden kendisine yönelik tehdit ve suikast örnekleriyle doludur. Meselâ Ebû Cehil, Allah resûlünü Kâbe'de namaz kılarken öldürmeye teşebbüs etmiş, fakat ona yaklaştığı sıra kendisiyle Hz. Peygamber arasında ateşle dolu bir hendek oluştuğundan geri çekilmek mecburiyetinde kalmıştır.[199]

Mekke müşrikleri Ebû Cehil'in tahrikiyle her aşiretten katılanların oluşturduğu bir çeteyle Resûlullah'ın evini geceleyin kuşatmış, fakat o, kendi yatağına Hz. Ali'yi yatırarak suikastçıların arasından, "Onların önlerinden bir set, arkalarından da bir set çektik de gözlerini bağladık, artık göremezler"[200] mealindeki âyeti okuyarak geçmiş ve Medine'ye hicrete başlamıştır.

Kur'ân-ı Kerim'de bu uğursuz teşebbüslerin bir kısmına şöyle temas edilmiştir: "Hatırla ki kâfirler tutup bağlamak, öldürmek ya da yurdundan çıkarmak için sana tuzak kuruyorken Allah onlara tuzak kuruyordu."[201]

Peygamber Efendimiz'in hayatı garanti altına alındığı gibi kendisine vahyedilen Kur'ân-ı Kerim de Allah tarafından korunmuştur: "Elbette Kur'an'ı biz indirdik, onu koruyacak olan da yine biziz"[202]; "O, eşsiz bir kitaptır. Ona önünden de ardından da gerçek dışı bir şey gelip bulaşamaz…"[203]

C. Getirdiği Dinin Evrenselliği ve Diğer Dinlere Üstünlüğü

İslâmiyet'in evrenselliği, insan-cin bütün mükellefleri kapsaması ve kıyamete kadar devam etmesi demektir. "De ki ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize gönderilen Allah elçisiyim"[204]; "Biz seni -ey Muhammed- ancak âlemlere rahmet olmak üzere gönderdik"[205] gibi ilâhî beyanların yanı sıra birçok âyette geçen, "Ey insanlar, ey âdemoğulları, ey kullarım" vb. kapsamlı hitaplar, yine Kur'an'da, "Ben cinleri ve insanları sadece bana kulluk etsinler diye yarattım"[206] buyurulması, "Cin sûresi" adında müstakil bir sûrenin bulunması, bazı âyetlerde "ey cin ve insan toplulukları"[207] diye hitap edilmesi Hz. Muhammed (s.a.s)'in nübüvveti ve getirdiği dinin evrensel olduğunu kanıtlar.

Resûl-i Ekrem bir beyanında önceki peygamberlerin sadece kendi kavimlerine, kendisinin ise bütün insanlara gönderildiğini bildirmiş[208], bir başka ifadesinde, "Ben kırmızı, siyah her ırka peygamber olarak gönderildim"[209] buyurmuştur. Şuna da değinmek gerekir ki Resûlullah, Bizans Kralı Hirakleios, Mısır Meliki Mukavkıs, Habeş Meliki Necâşî ve İran Hükümdarı Kisrâ gibi hükümdarlara mektuplar göndermiş ve onları idareleri altındaki milletlerle birlikte müslüman olmaya davet etmiştir.[210]

Başta Buhârî ile Müslim'in *Sahîh*'leri olmak üzere hadis kaynaklarında yer alan bir rivayeti kaydederek son bölümü bitirelim. "Önceki peygamberlerin hiçbirine verilmeyen beş şey bana ihsan edilmiştir: Bir aylık mesafeden düşmana korku salmakla bana lûtufta bulunuldu; bütünüyle yeryüzü bana ve ümmetime namaz kılınacak bir mekân derecesinde temiz kılındı; önceki peygamberlere helâl kılınmadığı halde bana savaş ganimetleri helâl kılındı; bana şefaat etme hakkı verildi; geçmiş peygamberler özellikle kendi kavimlerine gönderilirken ben bütün insanları irşat etmekle görevlendirildim."[211]

Yâsîn 36/3.

el-Feth 48/29.

el-Ahzâb 33/40.

el-Hadîd 57/7.

et-Tegābün 64/8.

el-Feth 48/13.

el-Enbiyâ 21/107.

el-Bakara 2/146; krş. el-En'âm 6/20.

Âl-i İmrân 3/81.

Tekvîn, 16/6-10.

Tekvîn, 17/16, 20; krş. Tekvîn, 21/12-18; Ali b. Rabben et-Taberî, *Hz.Muhammed'in Peygamberliğinin Delilleri,* s. 161-162.

Mâverdî, *A'lâmü'n-nübüvve*, s. 118; M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, I, 501-502.

Tesniye, 18/18.

Yuhanna, 14/15, 26.

Yuhanna, 15/26.

Yuhanna, 16/7, 13.

Abdullah Tercümân, *Tuhfetü'l-erîb,* s. 131.

en-Necm 53/3-4.

Mezmurlar, 45/2-5.

Mezmurlar, 48/1-2.

Mezmurlar, 50/2-3; Ali b. Rabben et-Taberî, *Hz. Muhammed (s.a.s)'in Peygamberliğinin Delilleri*, s. 177, 180, 183, 185.

Mâverdî, *A'lâmü'n-nübüvve*, s.126; Ali b. Rabben et-Taberî, *a.g.e.*, s.171-172.

Şehristânî, *el-Milel ve'n-nihal*, I, 249; Mevlânâ Şiblî, *Asr-ı saâdet*, III, 222.

el-Bakara 2/89.

Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 1.

Hakkında kısa bilgi ve ondan söz eden kaynaklar için bk. Hayreddin ez-Ziriklî, *el-A'lâm*, "Zeyd b. Amr" md.

el-Mâide 5/19.

Fâtır 35/42.

el-Cin 72/7-10; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, XXX, 157-158; İbn Kesîr, *Tefsîr*, IV, 162-163, 429-430.

Abdülkāhir el-Bağdâdî, *Usûlü'd-dîn*, s. 182.

el-Mülk 67/5.

el-Bakara 2/146.

MHamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, I, 531-532.

el-Feth 48/8-9.

el-Ahzâb 33/45-46.

Buhârî, "Tefsîr", 48/3.

Âl-i İmrân 3/81.

Mâtürîdî, *Te'vîlâtü'l-Kur'ân Tercümesi*, I, 286; Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, VIII, 114-115.

Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* 3/338, 387.

es-Saf 61/6.

Buhârî, "Menâkıb",17; Tirmizî, "Edeb", 67.

Âl-i İmrân 3/61; Mâtürîdî, *Kitâbü't-Tevhîd Tercümesi*, s. 239, 245, İbn Kesîr, *Tefsîr,* I, 368.

Âl-i İmrân 3/33-34.

Buhârî, “Menâkıb”, 23.

Buhârî, “Bed’ü’l-vahy”, 1.

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 450.

el-Ankebût 29/48; ayrıca bk. el-A‘râf 7/157-158.

Mâtürîdî, *Kitâbü’t-Tevhîd Tercümesi*, s. 254-255; Nesefî, *Tebsıratü’l-edille*, II, 53-56.

el-Kalem 68/4.

el-Ankebût 29/48-51.

Buhârî, “Fezâilü’l-Kur’ân”, 1; Müslim, “Îmân”, 239.

el-İsrâ 17/88; ayrıca bk. el-Bakara 2/23-24; Hûd 11/13

el-İsrâ 17/1.

en-Necm 53/8-13.

Buhârî, “Tevhîd”, 37; “Müslim, “Îmân”, 259; Tirmizî, “Kıyâmet”, 16; Nesâî, “Salât”, 1; “Kıyâmü’l-leyl”, 15.

Ebû Hanîfe, *el-Fıkhü’l-ekber*, s69-70; İbn Ebü’l-İz, *Şerhu’l-Akīdeti’t-Tahâviyye*, II, 270-277; Semerkandî, *el-Akīdetü’r-rükniyye*, s. 205; Kâmil Miras, *Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, II, 261-279; IX, 280; X, 56-77.

Mâtürîdî, *Kitâbü’t-Tevhîd Tercümesi*, s. 256; Cüveynî, *el-İrşâd,* s. 353; Ebü’l-Muîn en-Nesefî, *Tebsıratü’l-edille*, II, 52; Şemseddin es-Semerkandî, es-*Sahâifü’l-ilâhiyye*, s. 422.

el-Kamer 54/1-2.

Buhârî, “Menâkıb”, 27; Müslim, “Sıfâtü’l-münâfikīn”, 43-44, 47; Kâmil Miras, *a.g.e.*, IX, 319-323.

Buhârî, “Tefsîr”, 44/5; Müslim, “Münâfıkīn”, 39.

Buhârî, “Fezāilü ashâbi’n-nebî”, 9; Müslim, “Fezāilü’s-sahâbe”, 34.

Buhârî, “Fezāilu ashâbi’n-nebî”, 24.

Buhârî, “Menâkıb”, 25; Tirmizî, “Menâkıb”, 6.

el-Feth 48/1-5, 18-20, 27-28.

el-Ahzâb 33/22.

Yûnus 10/92.

Müslim, “Cihâd”, 83; Nesâî, “Cenâiz”, 117.

Buhârî, “Fezâilü ashâbi’n-nebî”, 5-7; Ebû Dâvûd, “Sünne”, 8.

Buhârî, “Menâkıb”, 25; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 77, 240.

Müslim, “Fezâilü’s-sahâbe”, 101.

Buhârî, “Salat”, 63; Müslim, “Fiten”, 70-73.

bk. Buhârî, “Cihâd”, 157; Müslim, “Fiten”, 75-77; Tirmizî, “Fiten”, 41.

el-Ahzâb 33/40.

el-Mâide 5/3.

Âl-i İmrân 3/85.

Tirmizi, “Rü’yâ”, 2; İbn Hanbel, III, 268

Buhârî , “Menâkıb”, 17; Müslim, “Fezāil”, 124-125.

Buhârî, “Megāzî, 79; Tirmizî, “Menâkıb”, 20.

Mâtürîdî, *Kitâbü’t-Tevhîd Tercümesi*, s. 239, 255.

ed-Duhâ 93/3-8.

el-A‘râf 7/195-196; Mâtürîdî, *Kitabü’t-Tevhîd Tercümesi*, s. 256.

Müslim, “Sıfâtü’l-münâfıkīn”, 38; Mevlânâ Şiblî, *Asr-ı saâdet*, III, 28.

Yâsîn 36/9.

el-Enfâl 8/30.

El-Hicr 15/9..

Fussılet 41/41-42.

el-A‘râf 7/158.

el-Enbiyâ 21/107.

es-Zâriyât 51/56.

el-En‘âm 6/130; er-Rahmân 55/33.

Buhârî, “Teyemmüm”, 1; “Salât”, 56; Müslim, “Mesâcid”, 3.

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* I, 250.

Üsmendî, *Lübâbü’l-kelâm*, s.104.

Buhârî, “Teyemmüm”, 1; “Salât”, 56; Müslim, “Mesâcid”, 3. Peygamber Efendimizin Kur’an’da ve hadislerdeki hususiyetlerine dair geniş bilgi için bk. Muhittin Akgül, *Kur’ân-ı Kerîm’de Hz. Peygamber*, s. 205-267.

SONUÇ

İnsanoğlu bilgi üretebilen, iyi-kötü eylemlerini gerçekleştirebilen, bunların sonuçlarını üstlenecek sorumluluğa sahip bulunan bir varlıktır. Kişi dâhilî ve hâricî şartlar yüzünden zor olmasına rağmen kendi aklî çabasıyla Allah'ın varlığına ve birliğine ulaşabilirse de din ancak peygamberlerin tebliğleriyle sabit olur ve dinî sorumluluk onların getirdiği ilâhî hakikatlerin insana ulaşmasıyla gerçekleşir. Bu sebeple Cenâb-ı Hak engin rahmeti ve hikmetinin tecellisi olarak insanoğlunu şahsî yetenekleriyle baş başa bırakmamış, dünyaya ve âhirete yönelik problemlerini çözmesinde kendisine yardım edecek peygamberler zümresiyle onu desteklemiştir. Peygamberlere inanmanın gerekliliği semavî kitapların, din mensuplarının ve tarihin şahitliğiyle sabit olmuş tarihî ve sosyal bir realitedir.

Nübüvvet konusu peygamber, vahiy, mûcize olmak üzere birbirini tamamlayan ve gerektiren kavramlarla bağlantılıdır. Bu üç kavram da Allah'ın varlığıyla irtibatlıdır. Çünkü peygamberleri seçen ve onlara ilâhî gerçekleri vahiy yoluyla bildiren Cenâb-ı Hak olduğu gibi, gönderdiği elçilerin ellerinde mûcizeler yaratarak onları destekleyen de O'dur.

Cenâb-ı Hakk'ın insanoğlunu mükellef bir varlık olarak yaratıp yaratmaması, mükellef olarak yarattığında ona kendi buyruklarını içgüdüsel, derunî, bireysel yollarla bildirmesi mümkün olduğu gibi, dilediği varlık türünden olmak üzere görevlendirecekleriyle bildirmesi de mümkündür. Bu itibarla O'nu peygamber göndermeye zorlayan hiçbir şey yoktur. Allah Teâlâ sırf sonsuz rahmet ve mutlak iradesinin bir tecellisi olarak insanoğluna beşer içinden bazı sâlih kullarını kendi elçisi olarak seçip göndermiştir. Bu yüzden peygamberlerin varlığı ilâhî kudret ve irade açısından imkân konumunda bulunmakla birlikte, insanın dinî-ahlâkî, ferdî ve sosyal birçok ihtiyacını, dünya ve âhiret mutluluğunu sağlayacak rabbânî hakikatlerin bilinmesi cihetlerinden insanoğlu için gereklidir.

Allah Teâlâ insanlık âlemine gönderdiği peygamberler silsilesini Hz. Âdem'le başlatıp Hz. Muhammed (s.a.s)'le sona erdirmiştir. Bu görevlendirme ile peygamberlere ilâhî buyrukları tebliğ etme ve insanların Allah rızası dairesinde nasıl yaşayacakları konusunda örnek olma mükellefiyetini de yüklemiştir. Peygamberler görevlerini inananları Allah'ın rızası ve cennetle müjdeleme (tebşîr), inkârcıları da O'nun gazabı ve cehennemiyle cezalandırma uyarısı (inzâr) üslûbu çerçevesinde gerçekleştirirler. Bu mukaddes göreve bağlı olarak peygamberler üstün sıfatlarla donatılmıştır. Ancak bu durum onları beşer seviyesinin üstüne çıkarmamıştır.

Aralarında fazilet farkı bulunmakla birlikte, Allah tarafından seçilip görevlendirildikleri ve tezkiye edildikleri için Kur'an'da adı geçen yirmi beş peygambere ismen, geçmeyenlere de "gönderilen diğer peygamberler" olarak

genel anlamda iman etmek zorunludur. Ayrıca Allah tarafından görevlendirilmiş olmalarının yanı sıra aynı iman, ubûdiyyet ve ahlâk esaslarını tebliğ ettikleri için bütün peygamberler İslâm peygamberidirler.

Peygamberlik iddia eden kimsenin gerçek bir Allah elçisi olup olmadığını anlamanın belli kriterleri bulunmaktadır. Bunlara nübüvvet alâmetleri veya delilleri denilmektedir. Söz konusu deliller bütün çeşitleriyle mûcizelerdir. Mûcize Allah Teâlâ açısından değil, insanoğlunun alışageldiğinin dışında ve gücünün üstünde olması açısından olağanüstüdür. Normal olanı yapamaz hale getirme veya yapılamaz olanı yapma şeklinde gerçekleşen mûcizeler, nübüvvetin kanıtlanması için temel, diğerleri ise destekleyici delillerdir.

Diğer deliller peygamberlik iddia edenin nübüvvet öncesi hayatında yaşanan ilginç hadisler (irhâslar), soyunun temiz olması, üstün ahlâkî ve insanî nitelikler taşıması, önceki peygamberler tarafından müjdelenmiş bulunması, hak ile bâtılın birbirine iyice karışıp toplumların dinî-ahlâkî bir rehbere şiddetle ihtiyaç duyması gibi hususlardır. Mûcizeyi inkâr etmek bütün peygamberleri inkâr etmek demektir. Bu, peygamberleri gönderen ve onların elinde mûcizeler yaratan Allah Teâlâ'yı da inkâra kadar gidebilir.

Mûcizeler tarihî ve dinî birer olgudur. Bu da onların aklen mümkün olduklarını gösterir. Zira herhangi bir peygamberin varlığı ve mûcizesi kabul edildiğinde diğer peygamberlerin varlığı ve mûcizelerinin de kabul edilmesi kaçınılmaz bir sonuç konumundadır.

Nübüvvet delilleri, önceki peygamberlerin hayatı detaylı olarak bilinmediğinden, daha ziyade son peygamber Muhammed aleyhisselâm hakkında geçerlidir. Hepsi için geçerli olan temel delil ise mûcizelerdir. Önceki peygamberlerin nübüvvetlerinin doğruluğu, hangi toplumlara gönderildikleri, kendilerine ne gibi suhuf, kitap ve ilâhî mesajlar vahyedildiğine dair en sağlıklı bilgi son ilâhî beyan olan Kur'ân-ı Kerim'de mevcuttur. Bu sebeple İslâm âlimleri diğer peygamberlerin nübüvvetlerinin ispat edilmesini, Hz. Muhammed (s.a.s)'in nübüvvetinin ispatına bağlamışlardır.

BİBLİYOGRAFYA

Abdülahad Dâvûd, *Tevrat ve İncil'e Göre Hz. Muhammed (s.a.s)* (trc. Nusret Çam), İzmir 1992.

Abdullah Tercümân, *Hıristiyanlığa Reddiye (*trc. Mehmet Zihni(, İstanbul 1990.

Abdülkāhir el-Bağdâdî, *Usûlü'd-dîn*, Beyrut 1401/1981.

Ahatlı, Erdinç, *Peygamberlik ve Hz. Peygamber'in Peygamberliği*, İstanbul 2002.

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, İstanbul 1413/1992.

Akçay Mustafa, "Kelâm Literatüründe Peygamber Zelleleri", *SAÜİFD*, XIII, sayı 24 (2011/2), s. 1-33.

Akçay, Mustafa, "Bir Kelâm Problemi Olarak Nübüvvetin İmkânı", *SAÜİFD*, 3/2001, s. 217-246.

Akçay, Mustafa,"Peygamberlerin Korunmuşluğu-İsmeti", 9-10 Ekim 2010, *Peygamber Yolu Uluslararası Sempozyumu* (hz. Ergün Çapan-Selçuk Camcı), İstanbul 2011, s. 277-300.

Akgül, Muhittin, *Kur'an-ı Kerim'de Hazreti Peygamber*, İzmir 1999.

Alâeddin el-Üsmendî, *Lübâbü'l-kelâm* (nşr. M. Said Özervarlı), İstanbul 2005.

Ali b. Rabben et-Taberî, *Hz.Muhammed'in Peygamberliğinin Delilleri* (trc. Fuat Aydın), İstanbul 2012.

Aydın, Mehmet, "Beşâirü'n-nübüvve", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, V, 549-550.

Bâkıllânî, *el-İnsâf* (nşr. M. Zâhid Kevserî), Kahire 1386/1963.

Bâkıllânî, *et-Temhîd (*nşr. İmâdüddin Ahmed Haydar), Beyrut 1414/1993.

Barnabas, *İncil* (trc. Mehmet Yıldız), Kültür Basın Yayın Birliği, İstanbul, ts.

Beyhakī, *Delâilü'n-nübüvve* (nşr. Abdülmu'tî Emîn Kal'acî) Beyrut 1405/1985.

Buhârî, *es-Sahîh*, İstanbul 1413/1992.

Bulut, Halil İbrahim, *Kur'an Işığında Mûcize ve Peygamber*, İstanbul 2002.

Cüveynî, *el-İrşâd* (nşr. M.Yûsuf Mûsâ – Abdülmün'im Abdülhamîd), Kahire 1369/1950.

Çam, Nusret, *Tevrat ve İncil'e Göre Hz. Muhammed (s.a.s)*, İzmir 1992.

Demirci, Muhsin, *Vahiy Gerçeği*, İstanbul 1996.

Durmuş, İsmail, "İstidrâc", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXIII, 328-329.

Ebû Dâvûd, *es-Sünen*, İstanbul 1413/1992.

Ebû Hanîfe, *el-Fıkhü'l-ekber* (Ebü'l-Müntehâ şerhiyle), İstanbul 2011.

Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübüvve* (nşr. Muhammed Revvâs Kal'acî - Abdülber Abbas), Halep 1390/1970.

Ebû Ya'lâ el-Ferrâ, *el-Mu'temed fî usûli'd-dîn* (nşr. Vedî' Zeydân Haddâd) Beyrut 1974.

Ebü'l-Muîn en-Nesefî, *Tebsıratü'l-edille* (nşr. H. Atay-Ş. Ali Düzgün), Ankara

2003.
Ebü'l-Yüsr Muhammed el-Pezdevî, *Usûlü'd-dîn* (nşr. Hans Peterlans), Kahire 1423/2003.
Fahreddin er-Râzî, *Kelâma Giriş* (trc. Hüseyin Atay), Ankara 1978.
Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, Beyrut 1411/1990.
Fahreddin er-Râzî, *Usûlü'd-dîn* (nşr. Tâhâ Abdürraûf Sa'd), Kahire, ts.
Gazzalî, *el-İktisâd fi'l-i'tikâd*, Beyrut 1403/1983.
Gazzâlî, *el-Munkızü mine'd-dalâl* (trc. Hilmi Güngör), İstanbul 1989.
Habbâzî, *el-Hâdî* (nşr. Âdil Bebek), İstanbul 2006.
Hâkim, *el-Müstedrek* (nşr. Mustafa Abdülkādir Atâ),Beyrut 1411/1990.
İbn Ebü'l-İz, *Şerhu'l-Akīdeti't-Tahâviyye* (nşr. A. Abdülmuhsin et-Türkî - Şuayb el-Arnaût), Beyrut 1987.
İbn Fûrek, *Mücerredü Makālât* (nşr. Daniel Gimaret), Beyrut 1987.
İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, Beyrut 1355/1936.
İbn İshak, *es-Sîre* (nşr. Muhammed Hamîdullah), Konya 1401/1981.
İbn Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-azîm,* Beyrut 1406/1982.
İbn Mâce, *es-Sünen*, İstanbul 1413/1992.
İbrâhim el-Emînî, e*n-Nübüvve ve'n-nebî*, Beyrut 1413/1993.
Kādî Abdülcebbâr, *Şerhu Usûli'l-hamse* (nşr. Abdülkerim Osman), Beyrut 1416/1996.
Karacabey, Salih, "Ülü'l-azm Peygamberler ve Ortak Yönleri", *UÜİFD*, 1998, VII, sayı 7, s. 297-313.
Karadeniz, Osman, *İlim ve Din Açısından Mûcize*, İstanbul 1999.
Kitâb-ı Mukaddes (Arapça), Lebanon 1993-1995.
Kutsal Kitap (Yeni Çeviri), Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 2001.
Mâtürîdî, *Kitâbü't-Tevhîd Tercümesi* (trc. Bekir Topaloğlu), Ankara 2002.
Mâtürîdî, *Te'vîlâtü'l-Kur'ân* (nşr. Fâtıma Yûsuf el-Hıyemî), Beyrut 1425/2004.
Mâverdî, *A'lâmü'n-nübüvve*, Beyrut 1406/1986.
Mevlânâ Şiblî, *Asr-ı Saâdet* (trc. Ömer Rıza Doğrul), İstanbul 1974.
Miras, Kâmil, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarih Tercümesi*, Ankara 1971.
Muhammed Ali es-Sâbûnî, *en-Nübüvve ve'l-enbiyâ'*, Dımaşk 1409/1989.
Müslim, *es-Sahîh*, İstanbul 1413/1992.
Nesâî, *es-Sünen*, İstanbul 1413/1992.
Nûreddin es-Sâbûnî, *el-Bidâye fî usûli'd-dîn* (nşr. Bekir Topaloğlu), Ankara 2005.
Özervarlı, M. Sait, "Hârikulâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XVI, 181-182.
Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât,* (nşr. Nedim Mar'aşlı), Dârü'l-fikir, Beyrut, ts.
Rükneddin es-Semerkandî, *el-Akīdetü'r-rükniyye* (nşr. Mustafa Sinanoğlu), İstanbul 2008.
Seyyid Şerîf el-Cürcânî, *Ta'rîfât*, Beyrut 1403/1983.
Şehristânî, *el-Milel ve'n-nihal* (nşr. Emîr Ali Mehnâ-Ali Hasan Fâur), Beyrut 1419/1998.
Şemseddin es-Semerkandî, *es-Sahâifü'l-ilâhiyye* (nşr. A. Abdurrahman Şerîf), Küveyt 1405/1985.
Teftâzânî, *Şerhu'l-Makāsıd* (nşr. Abdurrahman Umeyre), Beyrut 1409/1989.

Tehânevî, *Keşşâfü ıstılâhâti'l-fünûn*, Beyrut 1418/1998.

Tirmizî, *es-Sünen*, İstanbul 1413/1992.

Topaloğlu, Bekir – Çelebi, İlyas, *Kelâm Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2010.

Topaloğlu, Bekir, *İslâm Tarihinden Yapraklar*, İstanbul 2008.

Yavuz, Salih Sabri, *İslâm Düşüncesinde Nübüvvet*, İstanbul, ts.

Yavuz, Yusuf Şevki, "Nübüvvet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXX, 279-291.

Yavuz, Yusuf Şevki, "Peygamber", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXXIV, 257-262.

Yazır, Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul 1936.